

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Bakalářská práce

Význam vzdělání v současné společnosti

Autor práce: Petra Spěváková

© 2013 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Katedra humanitních věd
Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Spěváková Petra

Veřejná správa a regionální rozvoj

Název práce

Význam vzdělání v současné společnosti (placení školného na veřejných vysokých školách v ČR)

Anglický název

The significance of education in contemporary society (payment of tuition fees at public universities in the Czech Republic)

Cíle práce

Obecným cílem této práce je zjistit, jaké postoje a názory zaujímají studenti Provozně ekonomické fakulty České zemědělské univerzity v Praze oboru Veřejná správa a regionální rozvoj k problematice zavedení placení plošného školného na veřejných vysokých školách.

Metodika

Teoretická část práce (jako předpoklad zpracování empirické části práce) vychází z důkladného zkoumání a prostudování relevantní teoretické literatury, odborných zdrojů, pramenů, materiálů a příslušných dokumentů, vztahujících se ke sledované problematice. Navazující empirická část práce, bude řešena (kromě sekundární a komparativní analýzy dat o zavedení placení plošného školného na veřejných vysokých školách v ČR) pomocí dotazovací techniky v podobě polostandardizovaných rozhovorů se studenty prezenční formy studia oboru Veřejná správa a regionální rozvoj o jejich názorech k zavedení placení plošného školného na veřejných vysokých školách v České republice. Data, získaná terénním šetřením, budou zpracována, analyzována, vyhodnocena a interpretována.

Harmonogram zpracování

04/2012 - 06/2012 Vypracování kapitol Úvod, Cíl a metodika práce (udělení 1. zápočtu)
07/2012 - 09/2012 Zpracování teoretického zázemí práce
10/2012 - 11/2012 Návrh, příprava a uskutečnění terénního šetření (udělení 2. zápočtu)
12/2012 - 01/2013 Zpracování, analýza a interpretace získaných dat
02/2013 - 02/2013 Syntéza teoretických východisek a empirických zjištění v závěrech práce
03/2013 - 03/2013 Dokončení formálních úprav a odevzdání práce (udělení 3. zápočtu)

Rozsah textové části

cca 30 - 40 stran textu

Klíčová slova

vzdělání, vzdělávání, studium, prezenční forma studia, školné, placení školného, vysokoškolské vzdělávání, veřejné vysoké školy

Doporučené zdroje informací

Brožová, D.: Společenské souvislosti trhu práce. Praha: SLON, 2003.
Giddens, A.: Sociologie. Praha: Argo, 1999.
Hendl, J.: Kvalitativní výzkum. Základní teorie, metody a aplikace. Praha: Portál, 2008.
Keller, J., Tvrдый, L.: Vzdělanostní společnost? Chrám, výtah a pojišťovna. Praha: SLON, 2008.
Matějů, P., Straková, J. a kol.: Nerovně šance na vzdělání: Vzdělanostní nerovnosti v České republice. Praha: Academia, 2006.
Petrušek, M.: Společnosti pozdní doby. Praha: SLON, 2007.
Velký sociologický slovník. Praha: Karolinum, 1996.

Osnova zadané práce

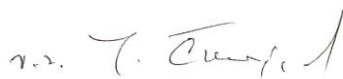
1. Úvod
2. Cíl práce a metodika
3. Vymezení teoretického rámce a základních pojmů sledované problematiky
4. Vzdělání a současná společnost
5. Systém vysokoškolského vzdělávání v České republice a jeho financování
6. Sekundární a komparativní analýza dat o zavedení placení plošného školného na veřejných vysokých školách v ČR
7. Empirické šetření o názorech studentů oboru VSRR na ČZU v Praze k zavedení placení plošného školného na veřejných vysokých školách
8. Závěr
9. Seznam použitých zdrojů
10. Přílohy

Vedoucí práce

Kocmánková Menšíková Lucie, Ing., Ph.D.

Termín odevzdání

březen 2013

prof. PhDr. Ing. Věra Majerová, CSc.

Vedoucí katedry

prof. Ing. Jan Hron, DrSc., dr.h.c.

Děkan fakulty

V Praze dne 22.2.2013

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci "Význam vzdělání v současné společnosti" vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 15.3.2013

Poděkování

Ráda bych tímto poděkovala vedoucí mé bakalářské práce paní Ing. Lucii Kocmánkové Menšíkové, Ph.D za její odbornou pomoc, vstřícný přístup a cenné rady, které mi velmi pomohly při zpracování bakalářské práce a také za čas který mi věnovala při konzultacích. Dále mé poděkování patří mému příteli a jeho rodičům za pomoc a podporu, kterou mi během studia poskytovali.

Význam vzdělání v současné společnosti

The significance of education in contemporary society

Souhrn

Tato bakalářská práce se věnuje významu vzdělání v současné společnosti se zaměřením na plošné školné na veřejných vysokých školách. V první části je stručně charakterizován teoretický rámec daného tématu a druhá část se věnuje výzkumnému šetření.

Cílem teoretické části práce je vymezení základních pojmů a důkladné prostudování literatury, která se zabývá daným tématem. Teoretická část byla rozdělena do tří kapitol. V první kapitole je vymezeno základní pojmosloví zkoumané problematiky a to vzdělání, vzdělávání, společnost, klasifikace a výuka. Druhá se věnuje vzdělání v současné společnosti a historii českého školství a třetí se zabývá systémem vysokoškolského vzdělávání v České republice a jeho financováním.

Cílem empirické části práce bylo zjistit postoje a názory ekonomů, politiků, sociologů a studentů na zavedení plošného školného na veřejných vysokých školách. Pro splnění cíle bylo provedeno výzkumné šetření pomocí polostandardizovaných rozhovorů se studenty VSRR ČZU a porovnání novinových článků a publikací zabývajících se zavedením školného. Z výzkumného šetření bylo zjištěno, že většina respondentů se zavedením plošného školného nesouhlasí a to zejména z důvodu velkých finančních nákladů.

Klíčová slova

vzdělání, vzdělávání, studium, prezenční forma studia, školné, placení školného, vysokoškolské vzdělání, veřejné vysoké školy

Summary

This thesis deals with the importance of education in contemporary society, focusing on tuition at public universities. The first part briefly characterizes theoretical framework of the topic and the second part focuses on the research investigation.

The aim of the theoretical part is to provide definitions of basic terms and thorough study of literature that relates to the topic. The theoretical part is divided into three parts. First chapter defines the basic terms such as education, society, class and so on. Second chapter is devoted to education in contemporary society and to history of Czech education. Third chapter deals with the system of higher education in Czech Republic and its financing.

The aim of the empirical part of this work was to determine the attitudes and opinions of economists, politicians, sociologists and students to tuition at public universities. To meet objectives of the research, an investigation, using a semi-standardized interviews with students VSRR ČZU, was carried out and comparison of newspaper articles and other publications, dealing with the introduction of tuition fees, was done. From the survey it was found that the majority of respondents don't agree with tuition because of the large financial costs.

Keywords

education, university, study, full-time form of study, school fee, tuition, higher education, public universities

Obsah

1	Úvod	10
2	Cíl práce a metodika.....	12
2.1	Cíl práce	12
2.2	Metodika práce.....	12
3	Vymezení teoretického rámce a základních pojmů sledované problematiky	13
3.1	Vzdělání.....	13
3.2	Vzdělávání.....	14
3.3	Klasifikace.....	15
3.4	Výuka	16
3.5	Společnost.....	17
4	Vzdělání a současná společnost	20
4.1	Vzdělání v současné společnosti.....	20
4.1.1	Historie vývoje českého školství	22
4.1.2	Historie českých vysokých škol.....	24
5	Systém vysokoškolského vzdělávání v České republice a jeho financování.....	26
5.1	Normy a zákony.....	26
5.2	Vysoké školy v České republice a jejich typy	27
5.3	Systém financování vysokých škol v České republice.....	29
5.3.1	Ekonomické statky.....	29
5.3.2	Veřejný statek vs. soukromý statek	30
5.3.3	Financování veřejných vysokých škol	32
5.3.4	Financování soukromých vysokých škol	33
5.3.5	Financování státních vysokých škol	33

6	Sekundární a komparativní analýza dat o zavedení placení plošného školného na veřejných vysokých školách.....	34
6.1	Univerzitní školné v průběhu dějin	34
6.2	Reforma terciárního vzdělávání	36
6.3	Důvody proč nezavádět školné v ČR.....	38
6.4	Porovnání novinových článků na téma plošné školné na veřejných vysokých školách pro a proti zavedení plošného školného	40
6.5	Analýza novinových článků a interpretace analyzovaných dat.....	44
7	Empirické šetření o názorech studentů oboru VSRR na ČZU v Praze k zavedení plošného školného na veřejných vysokých školách	46
7.1	Popis a charakteristika prostředí, ve kterém probíhalo výzkumné šetření...46	
7.2	Porovnání výsledků rozhovorů	46
7.3	Analýza rozhovorů a interpretace analyzovaných dat	51
8	Závěr	53
9	Seznam použitých zdrojů	55
10	Přílohy.....	58

1 Úvod

Vzdělání v dnešní společnosti hraje důležitou úlohu a jeho význam si uvědomuje většina z nás. Každý ví, jakou roli hraje vzdělanost například při hledání zaměstnání, méně lidí si však uvědomuje důležitost vzdělání pro rozvoj hospodářství země. Vzdělání je nedílnou součástí našich životů, pomáhá nám rozvíjet naši osobnost, získávat vědomosti, poznávat nové lidi a najít si přátele. Vědomosti jsou důležité pro další rozvoj a pochopení sebe sama. Vzdělání získáváme především ve školách. Díky povinné školní docházce má většina z nás naučené základní společenské návyky, víme co se dělat má a co je nevhodné. Studium nám rovněž pomáhá získat kamarády mnohdy na celý život.

Má práce se zabývá významem vzdělání v současné společnosti. Vzdělání je poslední dobou, vzhledem k možnému zavedení školného, velmi diskutovaným tématem. Studenti na vysokých školách a lidé se obecně dělí na tři skupiny. Jedni se zavedením plošného školného souhlasí, druzí jsou proti a ostatní se na zavedení školného dívají rozpačitě a víceméně vyčkávají, která z možných forem bude nakonec navržena a jaké změny to přinese. Tématem hlavní části práce je tedy zavedení plošného školného na vysokých školách v České republice. Sledovány budou zejména důvody pro a proti a názory studentů České zemědělské univerzity (ČZU) oboru Veřejná správa a regionálního rozvoje na toto téma.

Jak již bylo řečeno v předchozím odstavci, je téma zavedení školného na vysokých školách velmi diskutovaným a aktuálním tématem. Řeší ho nejen studenti vysokých škol, ale i pedagogové, rodiče žáků a mnozí další. To, že toto téma je obsahem mnoha novinových článků, televizních reportáží či dokonce politických rozporů, svědčí o jeho důležitosti. Zavedení plošného školného se intenzivně řeší zejména poslední tři roky a stále není jasné, jestli zavedeno bude či nebude. Donedávna chtěl Josef Dobeš, který byl ve funkci ministra školství od 13. července 2010 do 23. března 2012, zavést plošné školné na vysokých školách, ale nakonec od toho ustoupil po rozhovoru s výkonnou radou politické strany Věcí veřejných. Reagoval tak na výzvy politické strany TOP 09 na odložení placeného studia na školní rok 2015/2016. Nakonec předložil takový návrh, že by se platilo jen zápisné a dále by platili ti studenti, kteří by překročili běžnou délku studia. Josef Dobeš o zavedení školného říká: „Současný systém vysokého školství je asociální. Jestliže studentovi, který po šesti a půl letech studia zanechá, na toto přispívá ze svých daní

prodavačka se dvěma dětmi nebo denně tvrdě pracující řemeslník, tak jde o systém špatný. Překvapuje mě, že pravicová strana jako TOP 09 dnes po jednání se studenty ustupuje ze svých původních názorů, zvláště když při projednávání programu na školství navzdory našim návrhům prosazovala placení školného tzv. na dřevo" (Doběš, 2012).

Z tohoto důvodu je dobré znát názory ostatních pro celkový pohled na věc. Pokusím se toho dosáhnout pomocí rozhovorů se svými spolužáky, se kterými chodím na Českou zemědělskou univerzitu v Suchdole. Velice mě zajímá jejich názor na danou problematiku, a to zavádění plošného školného na veřejných vysokých školách. Také proto jsem se rozhodla tomuto tématu věnovat podrobněji, důkladně ho prostudovat a napsat o něm bakalářskou práci, která je prací odbornou.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Obecným cílem této práce je zjistit, jaké postoje a názory zaujímají studenti Provozně ekonomické fakulty (PEF) České zemědělské univerzity v Praze oboru Veřejná správa a regionální rozvoj k problematice zavedení placení plošného školného na veřejných vysokých školách.

Výzkumné šetření umožní zjistit názory studentů, zda by českým vysokým školám prospělo či neprospělo zavedení placeného studia a zdali by placení studia zvýšilo jejich úroveň. Dále jestli by školné pomohlo k rozšíření výuky a vzniku nových pracovních míst, k zaměstnání více odborníků a také to, co by se s penězi za vybrané školné dále dělalo a čemu by posloužily.

2.2 Metodika práce

Tato bakalářská práce je členěna do dvou částí. Do první, teoretické části, ve které budou studovány pojmy související se sledovanou problematikou a zjišťování informací o českých vysokých školách a druhé empirické části.

Teoretická část práce (jako předpoklad zpracování empirické části práce) vychází z důkladného zkoumání a prostudování relevantní teoretické literatury, odborných zdrojů, pramenů, materiálů a příslušných dokumentů, vztahujících se ke sledované problematice.

Druhá, navazující empirická část práce, bude řešena (kromě sekundární a komparativní analýzy dat o zavedení placení plošného školného na veřejných vysokých školách v ČR) pomocí dotazovací techniky v podobě polostandardizovaných rozhovorů se studenty prezenční formy studia oboru Veřejná správa a regionální rozvoj o jejich názorech k zavedení placení plošného školného na veřejných vysokých školách v České republice. Data, získaná terénním šetřením, budou zpracována, analyzována, vyhodnocena a interpretována.

3 Vymezení teoretického rámce a základních pojmů sledované problematiky

V této kapitole bakalářské práce se budu věnovat vymezení základních pojmů sledované problematiky a to vzdělání, vzdělávání, výuka, klasifikace a společnost.

3.1 Vzdělání

Toto slovo vychází z anglického slova „educate“ což znamená vzdělávat. Educate pochází z latinského slova „educatus“ a je datováno od roku 1447.

Samotné slovo vzdělání bylo poprvé použito kolem roku 1580 a vychází z latinského „educatio“, v překladu znamenající:

- proces přijímání a
- dávání systematických instrukcí obzvláště ve škole či na univerzitě ⁽¹⁾

Vzdělání je souhrn všech znalostí, které jsme získali pomocí výuky, vzdělávání, studia určitých vědomostí a která rozvíjejí intelektuální a mravní schopnosti člověka. Dokončený stav tohoto rozvoje se jeví jako vzdělanost. Vzdělání může být chápáno různě:

- v nejširším slova smyslu jako vzdělání a zušlechťování (kultivace) lidských schopností
- jako soubor poznatků, bohatství duchovních hodnot jimiž se naplňuje myšlení těch, kterým se dostalo
- jako stupeň vzdělání, jehož se jedinec i celé skupiny společně dopracovávají (Masarykův slovník naučný, 1933).

Vzdělání jako výsledek procesu vzdělávání je hlavním ukazatelem kvality, dosažené úrovně vzdělávací kultury a kultury vůbec (Velký sociologický slovník, 1996). Díky tomu se vzdělání a rozvoj zařazuje mezi nejdůležitější ukazatele rozvinutosti každé země.

¹ ETYMOLOGYDICTIONARY, dostupné na www.etymonline.com

Dle pedagogického slovníku je možné vzdělání rozdělit na několik definic (Průcha a kol., 2009). A to :

- *Obsahové pojetí* - kde je vzdělání chápáno jako vybudovaný systém informací a činností, které jsou pak plánovány ve vzdělávacím programu školy a jsou vyučovány ve výuce. Je to v podstatě učivo nebo obsah vzdělání.
- *Osobnostní pojetí* - vzdělání je součástí socializace jedince od jeho narození až do jeho smrti (platí to i u dítěte) a je bráno za část kognitivní vybavenosti člověka (přijatá znalosti, dovednosti, postoje, normy atd.), které se formují pomocí vzdělávacího procesu.
- *Socioekonomické pojetí* - vzdělání patří do jedné z kategorií, které charakterizují populaci a společnost. Je to charakteristika, která se zabývá sociálními a ekonomickými činiteli (sociální původ a náklady na vzdělání). Kvalita vzdělání ovlivňuje ekonomický a kulturní potenciál společnosti.
- *Institucionální pojetí* - vzdělání je činnost organizovaná a zprostředkovaná společností, která je uskutečňována institucemi školství. Vzdělání je rozděleno na základní, středoškolské a vysokoškolské.
- *Procesuální pojetí* – vzdělání je ukončený proces vzdělávání, kterým se realizují stavy jedince a společnosti ve smyslu předchozích pojetí (Průcha a kol.,2009).

3.2 Vzdělávání

Vzdělávání je v tom nejobecnějším smyslu forma učení, ve které jsou dovednosti, znalosti a návyky skupin lidí (například rodiny) převedeny z jedné generace na druhou prostřednictvím výuky, výzkumu nebo jednoduše samoučením (Jarvis, 2006). Vzdělávání je proces získávání vědomostí ve formě poznatků, určitých schopností a dovedností, spojený s úsilím o integraci do dané kultury a společnosti a také o aktivním přispění k jejich rozvoji (Velký sociologický slovník, 1996). K procesu vzdělávání dochází po celý lidský život. Nejintenzivněji však tento proces probíhá zejména v dětství a dospívání. Vzdělávání lze rozdělit několika způsoby. Podle stupně ho dělíme na základní, středoškolské a vysokoškolské. Dále se dělí podle obsahu na humanitní a technické. Jsou

však i další kritéria, podle kterých se může vzdělávání dělit, například dle míry obecnosti nebo formálnosti (Velký sociologický slovník, 1996). V dějinách vzdělávání lze zaznamenat posun od preference vzdělanostních cílů zaměřených na uchování poznatků, která trvala až do 19. století a je spojena s tzv. orální vzdělávací kulturou, k cílům které jsou spojeny s rozšiřováním, postupně pak i s inovací poznání. Což souvisí s rozšiřováním školní docházky a zpřístupněním vyšších stupňů vzdělání. V některých státech v 60. letech 20. století úroveň středoškolského vzdělávání dosáhla již většina z mladé populace obyvatel a vysokoškolské vzdělání bylo zpřístupněno pro více jak polovinu mladých lidí. Tyto země umožňují například nadstandardní přípravu mladých lidí, jejichž vzdělanost je vyšší než průměrná. Tím probíhá vnitřní diferenciací vzdělávacích procesů a dochází k internacionalizaci vyšších forem vzdělání. V poválečné době je charakteristickým znakem rozvoje vzdělávání tendence k přerůstání ve stálou vzdělanost, která je daná neustálým zkvalitňováním a zpřístupňováním vzdělávacích aktiv, změnou životního stylu a s objevením nových ekonomických potřeb (Velký sociologický slovník, 1996).

3.3 Klasifikace

Klasifikace pochází z latinského slova *classis* což znamená třída. Je to postup, který se zakládá na rozdělení, roztřídění množiny, resp. soubor prvků do určitých podmnožin podle zvolených kritérií. Klasifikaci rozlišujeme na:

- analytickou – postup od základní množiny k třídám a k prvkům
- syntetickou – postup v opačném směru, od prvků a tříd k základní množině.

Základní množina klasifikace je zpravidla neuspořádaná. Proto klasifikace znamená také její uspořádání přiřazením prvků do určitých tříd. Základní množina může být určena dvěma způsoby a to enumerací, což je vyjmenování všech prvků, nebo definičně, tj. na základě znaku či soustavy znaků, které rozhodují o příslušnosti prvků do dané základní množiny. Vstupní předpoklad klasifikace je možnost jednoznačně rozhodnout o tom, zda daný prvek patří, nebo nepatří do základní množiny. Každá jednotlivá podmnožina odpovídá jednotlivým klasifikačním třídám či kategoriím. Při používání jednostupňové klasifikace, tj. v případě použití jen jednoho klasifikačního znaku, odpovídá každá třída

jedné vyčleněné variantě klasifikačního znaku. Vyčlenění variant není ve většině případů snadnou úlohou a výrazně závisí zejména na záměru, který zkoumáme. Při víceúrovňové klasifikaci používáme dva a více třídících znaků a každá třída odpovídá jedinečné kombinaci variant. Klasifikační korektnost závisí na respektování elementárních pravidel a vyjadřuje určitý charakter. Těchto podmínek je několik - podmínka funkčnosti, jednodimenzionality, nezávislosti, úplnosti a podmínka indikace. Klasifikace dominuje zejména v počátečních stádiích rozvoje vědní disciplíny, resp. v jeho předteoretickém stádiu (Velký sociologický slovník, 1996).

3.4 Výuka

Výuka je sociální systém, ve kterém dochází k ovlivnění z vnějšího prostředí (od učitele) a které obsahuje rozdílné prvky v určitých časových relacích. Mezi základní prvky výuky patří žák, učitel a učivo. Každý zásah do systému výuky může způsobit vážné problémy ve výuce (např. změna třídního učitele). Aby se dala výuka provést správně, je třeba výukových cílů. Výukové cíle se dělí na:

- obecné cíle - vyjadřující záměry ve vzdělávání
- konkrétní cíle - určení čeho chceme ve vyučování dosáhnout (Dostál, 2011).

Výuka je každý edukační proces neboli situace, kdy člověk získává vědomosti a něčemu se učí, například procesem tvořeným technickým zařízením nebo i jinou osobou. Je to proces vyučování. Ten většinou probíhá ve vyučovací hodině, kdy se učitel snaží něco naučit žáka a probíhá mezi nimi interakce (Průcha a kol., 2009).

Výuka má několik forem neboli metod. Mezi nejznámější patří výuka projektová, frontální a otevřená. Projektová metoda výuky se začala používat koncem 19. století v USA. Jako první, kdo s ní začal pracovat, byl pedagog a psycholog John Dewey. V České republice se rozšířila až ve třicátých letech 20. století. Projektová metoda by měla posilovat motivaci žáků a snažit se především naučit žáky spolupracovat, formulovat své názory, diskutovat, tvořit, řešit problémy a naučit je jak správně vyhledávat potřebné informace. Projektová metoda se hlavně vyznačuje svou cíleností, promyšleností a organizací. Je jak teoretická, tak i praktická. Snaží se o komplexní ovlivnění žákovy osobnosti, celistvé poznání, zkoumání problému z více pohledů a o praktické zaměření pro budoucí život studenta (Průcha a kol., 2009). Frontální výuka je metodou výuky, kdy se učitel snaží se stejným

obsahem pracovat se všemi svými studenty najednou. Tento druh vyučování probíhá ve speciálně upravené třídě (Průcha a kol., 2009). Učitel zadává své třídě projekty nebo vykládá učební látku a snaží se o poskytnutí zpětné vazby. Tato výuka má však různá negativa, například: žák získává jen povrchní znalosti o vyučované látce a výuka nezohledňuje schopnosti studenta. Má ale i svá pozitiva, mezi ně patří úspora času a eliminování chyb.

Poslední výukovou metodou je tzv. Otevřená výuka. Tato metoda je v zahraničí dosti rozšířená a je určená nejvíce pro výuku na prvním stupni základních škol. Hlavním znakem otevřené výuky je to, že student má mnohem větší možnosti svobody. Žáci mají více odpovědnosti, jak za učení samotné, tak i za plánování svého samostudia. Výuka probíhá tak, že učitel vysvětlí danou učební látku a zadá práci na projektech. Tento způsob pomáhá zohlednit a smazat rozdíly mezi žáky. Žáci se sami rozhodují, co přesně v projektu budou mít a jak ho budou vytvářet. To je učí samostatnosti a schopnosti se rozhodovat. Učitel pak podle průběhu a výsledku práce může ke studentovi přistupovat více individuálně (Průcha a kol., 2009).

3.5 Společnost

Společnost je v nejširším slova smyslu synonymum pro lidstvo jako celek, lidský rod, pro největší společenskou skupinu, k níž jedinec může náležet. Je to sociální agregát osob obou pohlaví a různých věkových skupin spojených v soběstačném uskupení, jež si vytvořilo vlastní instituce, které respektuje kulturu, kterou sdílí. V nejužším slova smyslu je to soubor osob žijících ve skupinách, které jsou vzájemně propojeny na společném, vymezeném a ohraničeném území, které je kontrolované politickou mocí. Společnost sdílí základní normy a musí se chovat podle ustálených kulturních vzorů (Velký sociologický slovník, 1996). Všechny společnosti jsou založeny na určitém druhu vědění a jednotlivé společnosti se od sebe liší tím, jakým způsobem je vědění produkováno, distribuováno a aplikováno (Petrušek, 2007). Pojem společnost a kultura patří v sociologii mezi nejpoužívanější pojmy. Sice se od sebe dají rozlišit, ale jsou mezi nimi velice úzké vazby. Společnost je systém vzájemných vztahů, které spojují jednotlivce. Bez společnosti neexistuje žádná kultura. Společnost kulturu vytváří, ale ani společnost nemůže existovat

bez kultury. Díky kultuře máme jazyk, jímž se můžeme vyjadřovat a také pocit sebeuvědomění. Kultura se také vyznačuje tím, že každý typ kultury má své hodnoty a normy, které jsou dosti různorodé. Společnost se podle Anthonyho Giddense dělí do několika skupin. První, nejstarší typ společnosti tvořili lovci a sběrači. Tito lidé tvořili malé tlupy (maximálně třicet osob) a obstarávali si potravu lovem a sběrem rostlin, semen a kořenů. Tato kultura dodnes přežívá v některých odlehlých oblastech brazilských pralesů, bohužel většina z nich už byla zničena nebo pohlcena západní kulturou (Giddens, 1999).

Dalším typem předmoderní doby jsou pastevcí a zemědělci. Tento typ se od prvního liší tím, že někteří lovci a sběrači si našli nový způsob obživy a to v obdělávání polí a v domestikaci zvířat. Díky snadnějšímu způsobu obživy se začali tvořit větší komunity než bylo běžné u prvního typu. Tento typ společnosti se začal objevovat zhruba před dvaceti tisíci lety. Pastevci chovali zvířata, která jsou charakteristická pro danou oblast. V dnešní době se stále hojně setkáváme s pastevcí, především ve špatně přístupných oblastech jako stepích, pouštích a horách převážně v Africe a střední Asii. U pastevců není obvyklé shromažďování majetku, jelikož se velice často přemísťují. Společnost zemědělců vznikla ve stejné době jako společnost pastevecká. Sběrači a lovci nahradili sběr divoce rostoucích rostlin a zaměřili se na cílené pěstování na polích. Díky tomu se převážně zdržovali na jednom místě a mohli nashromáždit větší množství majetku. Tím začali vznikat první osady, které měly mezi sebou obchodní a politické vztahy (Giddens, 1999).

Třetí typ společnosti byl založen na vzniku měst a velice se lišil od předchozích dvou druhů. Lidé už znali písmo a rozšiřovaly se u nich vědy a umění. Proto je často označujeme jako neprůmyslové civilizace, nebo také tradiční státy. Hlavním znakem této společnosti byla vláda krále a byl kladen velký důraz na bohatství a moc. Vzniklo zde mocenské rozdělení společnosti na vládnoucí vrstvy a ostatní obyvatelstvo (Giddens, 1999).

Dalším typem je moderní svět. Tradiční státy přestaly existovat a v 18. století v Anglii nastupuje industrializace neboli strojní výroba jejímž důsledkem byla průmyslová revoluce. Tato společnost je zachována dodnes a nazývá se společností průmyslovou. Hlavním znakem této společnosti je, že většina obyvatelstva pracuje buď v továrnách, nebo na úřadech. Díky používání vědy ve výrobním procesu vzniká mnoho nových strojů

a dochází k využití nových zdrojů energie. Lidé díky novým možnostem mířili do měst, kde získávali lepší pracovní místa a tím docházelo k růstu měst neboli tzv. urbanizaci (Giddens, 1999).

Posledním druhem společnosti je První, Druhý a Třetí svět. Do Prvního světa patří průmyslové státy Evropy, USA, Japonska a Austrálie. Skoro všechny tyto země měly plurální, parlamentní systém vlády. Protipólem Prvního světa jsou země Druhého světa, tzv. komunistické společnosti dřívějšího Sovětského svazu a východní Evropy, kam patřila i Československá socialistická republika. Druhý svět přestal existovat po zániku Sovětského svazu. Do Třetího světa patří státy z rozvojových zemí, převážně určité oblasti Afriky, Asie a Jižní Ameriky, dřívější kolonie Evropy (Giddens, 1999).

V této části bakalářské práce byly vymezeny základní pojmy dané problematiky a jejich historický vývoj. V následující kapitole bude rozvedeno vzdělání v současné společnosti, historie českého školství a českých vysokých škol.

4 Vzdělání a současná společnost

4.1 Vzdělání v současné společnosti

„*Scientia est potentia*“ - „*Vědění je moc*“ (Bacon, 1957).

Vzdělání v současné společnosti je velice důležité, protože vzdělaností společnost ukazuje, do jaké míry je ekonomika státu a kultura jeho obyvatelstva vyspělá. Jedinec, který investuje do svého vzdělání, tím investuje i do své budoucnosti a do budoucnosti společnosti, ve které žije. Vzdělání, jak řekl klasik „je semínkem a květem“ ekonomického růstu (Brožová, 2003). Naštěstí nejenom ekonomická situace musí hrát hlavní roli pro získání vzdělání. Důležitý je i vliv rodiny, tedy tradice v pokračování vzdělání po rodičích, anebo zájem o určitý obor. Další příčina motivace, při výběru budoucího vzdělání, je míra uplatnění v oboru, který nám v budoucnu vynese kvalitní životní úroveň. Bohužel tento druh motivace hraje při výběru oboru vzdělání jen malou roli. Vysokoškolské vzdělání je v dnešní společnosti bráno jako určitá prevence před nezaměstnaností, jelikož zaměstnavatelé cosi ukazují. Ukazuje mu například to, že držitel vysokoškolského diplomu bude mít nejspíš větší schopnosti, protože vysokoškolský diplom většinou získávají jen schopnější lidé. Titul vypovídá nejen o úrovni znalostí a vědomostí, ale též o schopnosti komunikace, myšlení, adaptabilitě a ochotě učit se novým věcem (Brožová, 2003).

Výzkumy dokázaly, že padesát procent lidí, kteří dosáhli nejnižšího vzdělání, se bojí, že přijdou o práci. Naproti tomu lidé s vysokoškolským titulem se cítí být ohroženi pouze z dvaceti procent. V posledních letech se ve společnosti objevuje potřeba získávání dalšího vzdělání. Je to způsobeno předpokladem, že další vzdělání bude pro jedince i společnost přínosem a povede k celkovému ekonomickému růstu. Někteří sociologové si myslí, že tuto formu vzdělávání využívají pouze lidé mladšího věku, kteří jsou více kvalifikováni a zastávají vyšší pracovní pozici. Tím však roste nerovnost mezi lidmi ve společnosti. Podle výzkumu, který provedli Jan Keller a Lubor Tvrđý se tento názor jen potvrzuje. Právě vysokoškoláci jeví o další vzdělání největší zájem, naopak lidé s nižším vzděláním se chtějí dále vzdělávat jen minimálně (Keller, Tvrđý, 2008).

V dnešní době vzdělání pomáhá lidem dosáhnout na lepší pracovní pozici, čímž se stávají úspěšnějšími a mohou zaujmout vyšší sociální postavení. Vzdělanost má v současné

společnosti velkou moc a jsou dvě různé hypotézy, které nám vysvětlují, proč tomu tak je. Tvůrcem první hypotézy je americký sociolog Randall Collins, autor knihy *The Credential Society*. Ten tvrdí, že vědomosti, které si studenti osvojí v průběhu stále nákladnějšího a delšího studia, nemají skoro nic společného s požadavky na trhu práce. V přístupu k privilegovaným pozicím a k vysokým příjmům pomáhá absolventům osvědčení o vzdělání. Bohužel tato osvědčení lehčeji získávají potomci vysokých vrstev a bohatí lidé. Collins tvrdí, že vzdělání je často kontraproduktivní a také zpochybňuje přínos vysokoškolského vzdělání pro ekonomický vývoj. Naopak nás přesvědčuje o tom, že nevidí školu jako instituci, která pomáhá studenty připravovat na jejich budoucí zaměstnání, nýbrž jako místo kde se předávají vědomosti, které mají jen velice málo společné s vědomostmi, jež jsou potřebné při výkonu zaměstnání (Keller, Tvrđý, 2008). Oproti tomu stojí *hypotéza společnosti o výkonu*, kterou sepsali dva sociologové a to Peter Blau a Otis Duncan. Tato hypotéza tvrdí, že nejlepší pracovní pozice jsou ty, které vyžadují největší pracovní výkony, a proto jsou obsazovány nejkvalifikovanějšími a nejschopnějšími jedinci. Také bere školu jako instituci, která provádí výběr, přípravu těchto uchazečů a pomáhá studentům získat užitečné dovednosti, které jsou na trhu práce odměňovány vyššími příjmy. Oba autoři zastávají názor, že vyšší platové ohodnocení je dáno větším pracovním nasazením, vyšší efektivitou práce a větším přínosem pro ekonomiku. K tomu pomáhá charakter a kvalita školní přípravy (Keller, Tvrđý, 2008).

V současné společnosti, která je považována za společnost vědění, není vědění spojeno se sebepoznáním, rozumem, porozuměním a moudrostí. Dnes se již nikdo neučí proto, aby získal vědomosti a něco věděl, ale bere studium jako nástroj pro zlepšení své sociální pozice. Vzdělání, jež dříve sloužilo jako opora skupinové naděje, se plynule a nepozorovatelně proměňuje v jakousi individuální pojistku. Demokratizace vzdělání a jeho velká dostupnost vede k snížení významu teoretického vzdělání a tvoří se potřeba schopnosti přizpůsobování se neustálým změnám na trhu práce (Keller, Tvrđý, 2008). Dříve bylo vzdělání pro jedince jako nástroj k životnímu úspěchu, dnes to tak už bohužel není a význam vzdělání pro životní úspěch klesá (Brožová, 2003).

4.1.1 Historie vývoje českého školství

Školství na českém území bylo od počátku spjato s církví. Škola byla místem výjimečným a posvátným. Vzdělání bylo dopřáno pouze pro pár vyvolených. Účelem prvních škol nebylo jen seznámení se se základními dovednostmi, mnohem důležitější bylo vštípení pevných idejí a mantinelů. Škola byla od počátku nástrojem církve jak formovat lid (Keller, Tvrdý, 2008). Klasické české školství, tak jak jej známe, má počátky v Tereziánské reformě. Díky hospodářskému a politickému vývoji ve 2. polovině 18. století byly provedeny potřebné změny ve školství. Školství začalo být spravováno státem a byla zavedena všeobecná vzdělávací povinnost pro všechny děti mužského pohlaví, které patřily k poddaným.

Prvním výrazným zásahem do školního vzdělávání bylo, když v roce 1774 Marie Terezie vydala Všeobecný řád školní. V té době byly tři základní typy škol:

- školy triviální - vesnické školy, učilo se trivium, tj. psaní, čtení, počítání a vyučovacím jazykem byla čeština,
- školy hlavní - ve městech se kromě trivia učila ještě latina, zeměpis, dějepis a přírodověda,
- školy normální - jen v zemských centrech, učilo se rozšířené učivo škol hlavních a vyučovacím jazykem byla němčina.

Mezi nejznámější vlastenecké učitele patřili: Jakub Jan Ryba (1765-1815), Bernerd Bolazano (1781-1848), který se pokusil o obecně pedagogickou koncepci. Dále Karel Slavoj Anerling (1807-1884) - tento učitel vytvořil četné učebnice, příručky a názorné pomůcky pro přírodovědu, také založil pedagogický časopis Posel z Budče. Prvním profesorem pedagogiky na Univerzitě Karlově se stal Gustav Adolf Lindner (1828-1887). Jeho nástupcem byl František Drtina (1861-1925), který vydal knihu s názvem Ideály výchovy, kterou používalo ve své době dost učitelů. Další z velkých jmen patřilo Tomáši Garrigu Masarykovi (1850-1937), jehož díla se stala ideovým zdrojem české vědy, školy a výchovy. Pak Josef Úlehla (1852-1933), který byl významný organizátor moravského učitelského hnutí a průkopník volné školy. Nejvýznamnější postava české pedagogiky byl Otakar Kádner, který byl profesorem na Univerzitě Karlově v Praze. Pomohl vydat spisy Jana Amose Komenského. Dále sepsal několik děl převážně o pedagogice, například: Dějiny pedagogiky, Vývoj a dnešní soustava školství. K výraznému rozvoji české pedagogiky též přispěli Jan Uher (1891-1942) a Václav Příhoda (1889-1979).

V reformách školství pokračoval i syn Marie Terezie - Josef II., který rozšířil síť škol. Na každých 90 až 100 dětí měla připadat jedna škola. V roce 1780 se stala škola povinná i pro dívky.

Novodobá česká pedagogická teorie má své počátky v Národním obrození a to na přelomu 18. a 19. století. V té době se setkáváme se silnou germanizací, proti které se snažili bojovat vlastenečtí učitelé, kteří se snažili pomáhat širokým lidovým vrstvám.

Bohužel byl vývoj českého školství přerušen okupací v rocích 1939-1945. V roce 1948 byl politickou stranou KSČM schválen školský zákon, který zavedl důslednou koncepci jednotného školství, ta byla rozdělena na tři úrovně:

- 1. stupeň (1. až 5. ročník)
- 2. stupeň (6. až 9. ročník)
- 3. stupeň tvořily školy povinné a výběrové (gymnázia a odborné učiliště)

Na sedm let od roku 1953 až do roku 1959 byla školní docházka zkrácena jen na osm let. Významné pro české školství bylo, že v roce 1989 byl umožněn vznik alternativního školství (církvní školy, daltonské školy, zdravé školy a jiné) (Somr a kol.,1987).

Po roce 1990 nastalo v českém školství hodně změn. Tyto změny byly zakotveny v několika zákonech. Novela z roku 1990 umožnila školám získat právní subjektivitu a hlavně vytvořila možnost vzniku nestátních škol. Byla zrušena tzv. jednotná škola. Také byla zrušena centralizovaná politika vzdělávání, ta upravovala jak průběh vzdělávání tak i jeho obsah. Od roku 2005 se do vzdělávacího systému mohla více zapojit veřejnost, školám a školským zařízením byly dány větší kompetence a upraveny maturitní zkoušky. Od roku 2011 byly zavedeny státní maturitní zkoušky, což znamená, že střední školy, gymnázia a nástavbové učiliště mají sjednocenou maturitní zkoušku (MŠMT, 2013).

Současný školský systém říká: Škola je společenskou institucí, je také institucí pro společnost. Je proto řízena vzhledem ke společenským potřebám. Škola slouží různým očekáváním a požadavkům - ty jsou různé ze strany státu, společnosti, rodičů a žáků (Švarcová, 2005).

V dnešní době má škola (dle Kořa, 2007) několik hlavních funkcí:

- vzdělávací funkce
- výchovná funkce
- ochranná funkce
- kvalifikační funkce

- selekční funkce
- integrační funkce

4.1.2 Historie českých vysokých škol

Vysoké školství v České zemi má více než šestisetletou tradici. První vysoká škola na území České republiky byla Karlova Univerzita založena Karlovou listinou ze dne 7. dubna 1348. Další vysokou školou byla Univerzita v Olomouci (1573), která ale byla v letech 1778-1782 dočasně přesunuta do Brna, pak byla zrušena a nakonec znovu obnovena a umístěna do Olomouce v roce 1946. První polytechnické zařízení v Praze vzniklo v roce 1717 a jmenovalo se Vysoké učení technické. Je to nejstarší nevojenská univerzita technického zaměření na světě. V roce 1799 byla založena Akademie výtvarných umění v Praze dekretem, který vydal František I.

Při vzniku Československé republiky a jejím dvacetiletém působení byla rozšířena síť vysokých škol a vnitřně se rozčlenila. Vysoké školy byly zřizovány jako státní, stát je plně financoval, ale přitom jim byly zaručeny akademické svobody. Do škol měli přístup všichni, kteří měli maturitní vysvědčení a zvládli přijímací řízení, bez ohledu na pohlaví, barvu pleti, politické přesvědčení, či druh náboženství, které vyznávali. V této době vznikl velký počet vysokých škol a to převážně v Brně. Po druhé světové válce začaly vznikat univerzity i v krajských městech. Jednalo se především o Lékařskou fakultu UK v Hradci Králové, Vysokou školu báňskou v Ostravě, AMU v Praze a JAMU v Brně. Po roce 1950 vznikaly univerzity zejména s technickým zaměřením například v Plzni, v Liberci a v Pardubicích. Pedagogické fakulty v Českých Budějovicích, Plzni, Ústí nad Labem, Hradci Králové a v Ostravě vznikly v roce 1959. Později se vysoké školy v Ostravě (VŠB) a v Liberci (VŠST) změnilly na technické univerzity. Svůj název a zaměření si ponechaly tyto vysoké školy:

- **Vysoká škola ekonomická v Praze (1953)**
- **Vysoká škola chemicko-technologická v Praze (1952)**
- **České vysoké učení technické v Praze (1787, jako ČVUT 1920)**
- **Vysoké učení technické v Brně (1899)** (Eurodice, 2013).

Česká zemědělská univerzita byla založena v roce 1952, ale její historie se datuje již od roku 1906, kdy byl dekretem císaře Františka Josefa ze dne 26. října zřízen odbor zemědělství při České vysoké škole technické v Praze. Prvním děkanem se stal zemědělský odborník profesor Julius Stoklasa a výuka byla čtyřletá. V rámci poválečných školských reforem, byla změněna struktura ČVUT a dosavadní zemědělský odbor byl změněn v roce 1920 na Vysokou školu zemědělského a lesního inženýrství Českého vysokého učení technického. Dne 8. července 1952 vládním nařízením z dosavadní VŠZLI při ČVUT byla zřízena nová samostatná Vysoká škola zemědělská v Praze. V polovině 60. let byla VŠZ přestěhována do nových prostorů v Suchbátově ulici u Prahy a v roce 1995 byl název VŠZ změněn na Českou zemědělskou univerzitu v Praze (Cihelka, 2006). K dnešnímu datu má ČZU celkem pět fakult - Fakultu agrobiologie, potravinových a přírodních zdrojů, Fakultu lesnickou a dřevařskou, Fakultu životního prostředí, Technickou fakultu a Provozně ekonomickou fakultu. Univerzita má také dva instituty a to Institut vzdělávání a poradenství a Institut tropů a subtropů.

Rektorem univerzity je od 1. února 2010 prof. Ing. Jiří Balík, CSc., jenž nahradil v této funkci prof. Ing. Jana Hrona, DrSC., dr.h.c, který byl rektorem univerzity dvakrát po sobě a to v letech 1994– 2000 a poté 2003 – 2010. Dnes je prof. Ing. Jan Hron, DrSC., dr.h.c. děkanem Provozně ekonomické fakulty (ČZU, 2013).

Kapitola Vzdělání a současná společnost pojednává o vzdělání v současné společnosti a o jeho významu dnes i v minulosti. Dále popisuje historický vývoj českého školství a historii vysokých škol v České republice. Další kapitola se bude věnovat financování vysokých škol a terciárnímu systému v ČR.

5 Systém vysokoškolského vzdělávání v České republice a jeho financování

Právo na vzdělání je základním lidským právem a opírá se o Listinu základních práv a svobod. V čl. 33 je stanoveno: „Každý má právo na vzdělání. Školní docházka je povinná po dobu, kterou stanoví zákon. Občané mají právo na bezplatné vzdělání v základních a středních školách, podle schopnosti občana a možnosti společnosti též na vysokých školách. Zřizovat jiné než státní a vyučovat na nich lze jen za podmínek stanovených zákonem, na takových školách se může vzdělávání poskytovat za úplatu. Zákon stanoví, za jakých podmínek mají občané při studiu nárok na pomoc státu.“ (Usnesení předsednictva České národní rady č. 2/1993 Sb., ze dne 16. prosince 1992 o vyhlášení LISTINY ZÁKLADNÍCH PRÁV A SVOBOD jako součást ústavního pořádku České republiky, čl. 33). Díky vzdělání se mohou chudí lidé postavit na své vlastní nohy a zlepšit svou životní situaci. Pokud chcete kvalitní práci, za kterou získáte dobré finanční ohodnocení, tak se musíte vzdělávat. Vzdělání je prostě důležité a cenné, protože bez vzdělání by se intelekt člověka (a obdobně celá společnost) nerozvíjel(a).

5.1 Normy a zákony

Základní právní normou, podle které se řídí vysokoškolský systém vzdělávání v České republice je zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách) ze dne 22. dubna 1998. Tento zákon se dělí na patnáct částí a každá část je ještě dále rozdělena na paragrafy. Každý paragraf se pak zabývá důležitými ustanoveními a na samotném konci zákona jsou uvedeny všechny přílohy (MŠMT, 2013).

Dalšími legislativními normami, které upravují vysokoškolské vzdělání jsou například zákony: Zákon č. 162/2006 Sb., Vysoká škola technická a ekonomická České Budějovice, který ujednává o zřízení veřejné Vysoké školy technické a ekonomické se sídlem v Českých Budějovicích. Zákon č. 375/2004 Sb., Vysoká škola polytechnická Jihlava, který též pojednává o zřízení veřejné Vysoké školy polytechnické v Jihlavě. Zákon

č. 214/2004 Sb., Univerzita obrany ustanovuje zřízení státní vysoké školy s názvem Univerzita obrany, která sídlí v Brně. Dále terciární vzdělání upravují různé vyhlášky a novely zákona o vysokých školách Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Mezi nejnovější zákony upravující vysokoškolské vzdělání patří Zákon č. 365/2011 Sb., novela zákona o vysokých školách ze dne 22. května 2012, který se zabývá pracovními poměry na vysokých školách (MŠMT, 2013).

5.2 Vysoké školy v České republice a jejich typy

Vysoká škola je vzdělávací institut, který umožňuje terciární vzdělání. Je nejvýše postaveným článkem vzdělávací soustavy v České republice. Vysoká škola jako jediná může udělovat vysokoškolské tituly. Vysoké školy se musí řídit zákonem o vysokých školách (č.111/1998 Sb.) ve znění pozdějších předpisů. Vysoké školy, vyjma státních vysokých škol, podléhají a odpovídají Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy. Studium na vysokých školách může probíhat buď prezenčně (denní studium), dálkově nebo v kombinované formě. České vysoké školy, díky Boloňskému procesu, přešly na jednotnou třístupňovou formu studia a to:

- **bakalářský studijní program** - příprava na magisterské studium, standardní doba studia 3 roky s možností prodloužení na 4 a absolvent získá buď titul Bc.-bakalář nebo BcA.- bakalář umění
- **magisterský studijní program** - navazuje na bakalářské studium, trvání studia je 2 roky s možností prodloužení na 3 a absolventům se uděluje titul Mgr.- magistr,
MgA.-magistr umění, Ing.- inženýr, Ing.arch.-inženýr architektury, MUDr.- doktor medicíny, MDDr.- zubní lékař, MVDr.-veterinární lékař.
Absolventi magisterského studia mohou pak projít rigorózním řízením, udělat tzv “malý doktorát” a získat tituly JUDr. (doctor práv), PhDr. (doctor filozofie), RnDr. (doctor z přírodních věd), PharmDr. (doktor farmacie), ThLic (licenciál teologie), ThDr. (doktor teologie).
- **doktorský studijní program** - zaměřen na výzkumnou a vědeckou činnost trvá většinou 3 až 4 roky a absolvent dostane titul Ph.D.- doktor nebo Th.D.- doktor teologie (MŠMT,2013)

Zákon člení vysoké školy na

- univerzitní - tyto vysoké školy umožňují všechny typy studijních programů (bakalářský, inženýrský a doktorský)
- neuniverzitní - nabízejí pouze programy bakalářské

Zákonem 111/1998 Sb. jsou upraveny a definovány jednotlivé orgány správy, zejména pak samosprávy a jejich vztah k orgánům státní správy. Na vysokých školách není možné zakládat politické strany a hnutí. Mezi základní akademická práva a svobody patří

- svoboda vědy, výzkumu a umělecké tvorby
- svoboda volby zaměření v rámci studijního programu a svoboda vyjadřovat vlastní názory ve výuce
- svoboda výuky, otevřenost různým vědeckým názorům, metodám a uměleckým směrům
- právo členů akademické obce volit akademické orgány
- právo používat akademické insignie a konat akademické obřady (MŠMT, 2013).

Vysoké školy mají tři základní rozdělení a to na státní, veřejné a soukromé vysoké školy.

Státní vysoké školy jsou v České republice jen dvě a jsou univerzitního typu. Je to Policejní akademie v Praze spravována Ministerstvem vnitra a Univerzita obrany v Brně, kterou spravuje Ministerstvo obrany ČR. Tyto školy jsou organizačními složkami státu a nemají žádnou právní subjektivitu.

Dalším typem jsou **Veřejné vysoké školy**. Česká republika má 26 veřejných škol. Univerzitního typu je většina z nich, pouze dvě - Vysoká škola technická a ekonomická v Českých Budějovicích a Vysoká škola polytechnická Jihlava jsou neuniverzitní. Veřejné vysoké školy jsou zřizovány a rušeny zákonem. Financovány jsou hlavně dotacemi ze státního rozpočtu, výnosy z majetku, příjmy ze státních fondů a z rozpočtu obcí, poplatky spojenými se studiem, dary a výnosy z doplňkové činnosti. Mezi samosprávnými orgány veřejné vysoké školy patří: akademický senát, rektor, vědecká (umělecká, akademická) rada a disciplinární komise. Dalšími orgány jsou správní rada a kvestor. Orgány se řídí obecně závaznými předpisy a také vnitřními předpisy (Zákon 111/1998 Sb. §22). Vysoké

veřejné školy mají samosprávný orgán kam patří: akademický senát fakulty, děkan, vědecká rada fakulty, disciplinární komise a tajemník. Pokud se veřejná vysoká škola věnuje výzkumné, vědecké, umělecké, vývojové či jiné tvůrčí činnosti, bývá její složkou vysokoškolský úřad. U specializovaných studijních programů je většinou zřízeno specializované pracoviště - vysokoškolský lesní statek, fakultní nemocnice a jiné.

Soukromé vysoké školy - k dnešnímu datu je v České republice 45 soukromých vysokých škol, které mají akreditaci od Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Soukromé vysoké školy jsou zakládány pod právnickou osobou, která získala oprávnění působit jako soukromá vysoká škola od Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. Na těchto školách se studuje za poplatek, tzv. školné. Výši školného si určuje každá soukromá vysoká škola sama. Na těchto školách můžeme získat titul bakalářský, magisterský nebo doktorský. Soukromé vysoké školy jsou financovány ze soukromého sektoru (vlastními zdroji) a dotacemi ze státního rozpočtu (MŠMT, 2013).

5.3 Systém financování vysokých škol v České republice

Vysoké školy v České republice jsou financovány různými způsoby. Abychom mohli rozdělit a vysvětlit způsob financování státních, veřejných a soukromých škol, musíme si vysvětlit základní pojmy související s danou problematikou. Jako první pojem vysvětlíme ekonomické statky. Následovat bude rozdělení na veřejné a soukromé statky. Nakonec probereme financování státních, veřejných i soukromých vysokých škol v České republice.

5.3.1 Ekonomické statky

Nejprve si definujeme, co vůbec statky obecně jsou. Statek je vše, co zvyšuje užitek. Statek lze chápat jako skupinu činností a objektů, které pomáhají uspokojit potřeby ekonomických subjektů (Brčák, Sekerka, 2010). Většina statků má charakter ekonomických statků, říkáme jim též výrobky, zboží a služby. Ekonomické statky jsou ekonomickým produktem činností lidí a musíme za ně platit.

Ekonomický statek má dvě vlastnosti:

- užitečnost - důležitý pro uspokojení potřeb člověka, potřeba motivace pro jejich získání
 - vzácnost - tohoto statku je omezené množství, je možné ho získat jen při určité námaze, jedinec se musí vzdát při spotřebě něčeho jiného, například peněz (Peková, 2008).

Ekonomické statky lze dále členit, rozhodnutím o spotřebě a produkci statků na:

- soukromé
- veřejné

Další možné dělení je z

- geografického hlediska - místo spotřeby statků
- institucionálního hlediska - která instituce o nich rozhoduje (Peková, 2008).

5.3.2 Veřejný statek vs. soukromý statek

Veřejný statek patří do kategorie ekonomických statků, poskytuje a financuje jej veřejný sektor. Definujeme ho jakou souhrn zboží a služeb poskytovaných za účelem uspokojením veřejných potřeb. Veřejnou volbou se rozhoduje o jejich výrobě a spotřebě. Veřejné statky nedokážou zabezpečit trh, jelikož při alokaci zdrojů na jejich výrobu tržní mechanismus nefunguje (Malá, 2011). Stát nedokáže ani nemůže díky vysokým nákladům a neexistující motivaci poskytnout svým občanům určitý druh služeb a produktů. Veřejné statky se dělí na čisté veřejné statky a smíšené veřejné statky.

Čisté veřejné statky se spotřebovávají kolektivně a automaticky. Mezi jejich charakteristické znaky patří nedělitelnost a nevylučitelnost ze spotřeby, to znamená: jestliže jeden spotřebitel používá statek nebo službu, nebrání to ostatním jedincům spotřebovat stejnou službu (rozhlas, policie). Avšak může dojít ke snížení kvality, pokud je statek nadměrně spotřebováván. Ze spotřeby nelze jedince vyloučit. Bohužel nelze spotřebu čistého statku nijak ocenit a ani nelze zjistit podíl spotřeby jedince.

Smíšené veřejné statky, jsou statkem kolektivní spotřeby, ale na rozdíl od statku čistého, má tento statek užitek ze spotřeby individuální. Lze přesně zjistit podíl spotřebitele při čerpání a určit uživatelský poplatek. Zde se setkáváme s termínem „černý pasažér“ to

jest někdo, kdo statek či službu spotřebovává, ale nezaplatil (Peková, 2008). Smíšené veřejné statky lze členit na:

- fakultativní spotřeby - spotřebitel se má sám rozhodnout, bude-li statek využívat nebo ne
- příkazované spotřeby - spotřebitel má určeno jak má statek čerpat.

Soukromý statek je statek, u kterého je jeho spotřeba dělitelná a vylučitelná. Tento statek je rivalitní - spotřebitelé o něj musí soutěžit. Do tohoto statku patří například oblečení, potraviny, počítač, automobil a jiné. O spotřebě a výrobě rozhodují producenti a spotřebitelé. Při rozhodování se snaží maximalizovat svůj užitek. Soukromé statky můžeme dělit z hlediska charakteru na:

- spotřební - slouží rovnou ke spotřebě a setkáváme se s nimi každý den
 - předměty dlouhodobé spotřeby - pračka, myčka, automobil a jiné
 - předměty krátkodobé spotřeby - potraviny, ošacení a jiné
- kapitálové - používají se při další výrobě (Peková, 2008).

Každý rok vydává Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy finanční plán pro vysoké školy. Tento finanční plán zahrnuje rozpis rozpočtů, poskytovaných příspěvků a dotací všem vysokým školám. Tento rozpis vychází ze zákona o státním rozpočtu ČR na určitý rok. Rozpočet pro rok 2013, který schválila Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR na svém jednání ze dne 19. prosince 2012, byl schválen ve výši 21 803 802 000 Kč. Tento rozpočet se zvýšil oproti minulému roku o 5,57%. Z těchto prostředků je určeno 1 995 030 000 Kč na programové financování a ostatní finanční prostředky, tj. 19 808 772 tis. Kč jsou rozděleny na běžnou činnost vysokých škol České republiky, dle zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů. Tyto finanční prostředky jsou rozdělovány podle druhu vysokých škol. Například České zemědělské univerzity v Praze byly přislíbeny z institucionální části rozpočtu, který činí 15 903 584 000 Kč. Finance ve výši 863 586 000 Kč a to je 5,43 % z celkového podílu (MŠMT, 2013).

5.3.3 Financování veřejných vysokých škol

Každá veřejná vysoká škola si na kalendářní rok sestavuje svůj rozpočet sama a musí podle něj hospodařit. Vyúčtování výsledků svého hospodaření provede vždy po skončení daného kalendářního roku a předloží ho v termínech určených pro zaúčtování finančních vztahů se státním rozpočtem ministerstvu. Rozpočet veřejné vysoké školy je sestavován jako vyrovnaný. Hlavní příjmy rozpočtu veřejné školy jsou:

- dotace ze státního rozpočtu
- poplatky spojené se studiem
- výnosy z majetku
- jiné příjmy ze státního rozpočtu, ze státních fondů a z rozpočtů obcí
- výnosy z doplňkové činnosti
- příjmy z darů a dědictví

Veřejná vysoká škola má nárok na dotaci na uskutečňování programů celoživotního vzdělávání a akreditovaných studijních programů, s nimi spojenou vědeckou, vývojovou, výzkumnou, uměleckou nebo další tvůrčí činnost a na rozvoj veřejné vysoké školy. Veřejné vysoké škole se může poskytnout dotace na stravování a ubytování studentů. Podmínky dotací, jejich následné užití a zúčtování se řídí obecnými předpisy pro nakládání s prostředky ze státního rozpočtu. Pro výši dotací je důležitý dlouhodobý záměr veřejné vysoké školy, typ a finanční obtížnost akreditovaných studijních programů a celoživotních vzdělávacích programů, počet studentů a dosažené výsledky ve vědecké, výzkumné, umělecké, vývojové, vzdělávací činnosti a její náročnost. Vysoká škola si musí zřizovat fondy, například stipendijní fond nebo rezervní fond na krytí ztrát v následujícím účetním období a jiné fondy. Prostředky rozpočtů se pouze používají na financování činnosti, pro které byla veřejná vysoká škola zřízena a na financování doplňkové činnosti podle par. 20 ods. 2 (Zákon č.111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, Hlava I. par.18).

5.3.4 Financování soukromých vysokých škol

Právnícká osoba, která získala od Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy oprávnění působit jako soukromá vysoká škola, je povinna si sama zajistit finanční prostředky pro vzdělávací, výzkumnou, vědeckou, uměleckou, vývojovou a další tvůrčí činnost. Ministerstvo může poskytnout soukromé vysoké škole, která je zapsaná jako obecně prospěšná společnost, dotaci na uskutečňování programu na celoživotní vzdělávání a na akreditované studijní programy a s nimi spojenou výzkumnou, vědeckou, uměleckou, vývojovou nebo další tvůrčí činnost. Podmínky dotací, jejich užití a zaúčtování se řídí obecnými předpisy pro nakládání s prostředky státního rozpočtu. Množství a výši poskytovaných dotací se určuje na základě každoroční aktualizace dlouhodobého záměru ministerstva, dlouhodobého záměru soukromé vysoké školy a finanční náročnosti akreditovaných studijních programů, počtu studentů a dosažených výsledků ve vzdělávací a vědecké činnosti a jejich náročnosti (Zákon č.111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů, par.40).

5.3.5 Financování státních vysokých škol

Státní vysoké školy jsou v České republice jen dvě a to Policejní akademie České republiky v Praze a Univerzita obrany v Brně. Vojenská vysoká škola je součástí rozpočtové organizace Ministerstva obrany a je financována ze státního rozpočtu Ministerstva obrany. Policejní akademie České republiky je rozpočtová organizace financovaná ze státního rozpočtu Ministerstva Vnitra (Zákon č.111/1998 Sb., o vysokých školách a změně a doplnění dalších zákonů, par.95).

Tato kapitola byla věnována vysvětlení terciárního systému a financování vysokých škol v ČR. Další kapitola se bude věnovat praktické části, kde budou rozebrány názory politiků, ekonomů a sociologů na téma školné na veřejných vysokých školách v České republice, vysvětlení školného a jeho historie.

6 Sekundární a komparativní analýza dat o zavedení placení plošného školného na veřejných vysokých školách

Vysokoškolský systém v ČR je již velmi dlouhou dobu předmětem diskuzí. Každého zajímá, jaký směr by měl v budoucnu nabrat. Mnoho lidí tvrdí, že jedinou cestou, která povede k vyřešení většiny problémů, je zavedení školného na veřejných vysokých školách. Není však pochyb, že by se jednalo o revoluční změnu, která by ovlivnila fungování vysokoškolského systému zásadním způsobem na velmi dlouhou dobu. Existují pochyby, jestli by tato revoluce ve školství, kterou mnozí prosazují, skutečně přinesla kýžený výsledek. Dosud totiž nebyly předneseny pádné argumenty a nezvratné důkazy o tom, zdali by skutečně zavedení plošného školného bylo přínosné jak pro státní rozpočet, tak i pro studenty a v neposlední řadě i pro samotné vysoké školy (Toman, 2007). V této kapitole si vysvětlíme pojem školného a rozebereme názory politiků, ekonomů a sociologů na zavedení plošného školného na veřejných vysokých školách.

6.1 Univerzitní školné v průběhu dějin

Nejprve si vysvětlíme, co vůbec školné znamená. Školné je určitý poplatek za zprostředkování služby, v tomto případě za vzdělání. Platba školného je účtována vzdělávacími institucemi studentům, kteří chtějí využívat služby škol, tzn. chtějí se vzdělávat. Ve většině vyspělých zemí (Anglie, Nizozemsko, Kanada, USA) je už školné zavedeno. Výši školného si určuje sama vysoká škola. Většinou bývá zvykem, že čím je škola kvalitnější a má prestižnější jméno, tím je poplatek za studium vyšší. Dále si popíšeme školné v průběhu dějin.

První zmínka o zavedení školného na vysokých školách se datuje až do roku 1184, kdy francouzský katolický teolog a exegeta Petr Comestor zavedl na Univerzitě v Paříži poplatek za studium. Tato vysoká škola byla ve své době velká výjimka. Na jiných univerzitách se školné neplatilo, protože v té době o vzdělání nebyl až tak velký zájem a placení školného by studenty jen zbytečně od vzdělání odradilo. Později ve většině protestantských zemí bylo vzdělání ve státních rukách a jejich hlavním cílem bylo vzdělávání státních úředníků. Aby se však omezil velký nárůst počtu studentů z nižších

vrstev, bylo zavedeno tzv. převlečené školné, kdy studenti museli platit za ubytování, stravu a knihy. Tak byly celkově zvýšeny náklady na životní potřeby během studií. Tím bylo umožněno vysokoškolské vzdělání jen majetnějším studentům. V polovině 19. století byly náklady spojené s životními potřebami studentů zvýšeny natolik, že méně majetní žáci si studium na vysokých školách nemohli dovolit (Cauchon, 2004).

Po druhé světové válce byly rapidně sníženy náklady spojené se studiem. Díky tomu mohly studovat i děti z dělnických tříd a bylo jim umožněno získat vysokoškolský titul. V dalších letech to způsobilo přesycení vysokých škol natolik, že po celém světě byly vlády nuceny zakládat školné, aby se omezil příliv studentů. Ti, co chtěli skutečně studovat, si pak školné museli zaplatit, nebo dosáhli na stipendium a výše školného jim byla snížena (Cauchon, 2004).

První univerzita na americkém kontinentu, kde se platilo školné, byla založena v Massachusettské zátocě v roce 1636 kolonisty z Evropy. Název nesla po svém nejtědřejším finančním dárci Johnu Harvardovi z Charlestownu a tento název si Harvardova univerzita ponechala až do dnes. Tato vysoká škola byla financována veřejnými sbírkami, církví, státem a studenty. Žáci na této škole studovali za poplatek tzv. školné. Pokud si studenti nemohli dovolit platit školné během studia, byly jim peněžní platby odloženy až na dobu, kdy začali dostávat výplatu. Naštěstí v tuto dobu studenti platili jen velice nízké školné. Mnozí absolventi se po dosažení určitého sociálního statusu stali univerzitními mecenáši. Většina amerických vysokých škol (např. Yale College, Brown University, Georgetown Univerzity) měla zavedené školné už od svého vzniku a to se v průběhu času zvyšovalo. Dnes tyto univerzity patří mezi jedny z nejlepších a nejprestižnějších. Studenti, kteří chtějí studovat na těchto univerzitách, si musí připravit velké peněžní prostředky (Ripková, 2006).

V Evropě patří mezi nejprestižnější a nejstarší vysoké školy, na kterých se platí školné, například Oxford University nebo Cambridge University, které se nacházejí v Anglii. Na těchto školách bylo založeno školné v polovině devatenáctého století. V roce 2010 byla v Anglii za vlády Davida Camerona provedena reforma vyššího vzdělání a to umožnilo téměř zdvojnásobení výše plateb za studium. Díky tomu si mohou studium na těchto univerzitách dovolit převážně majetní žáci (Ripková, 2006). Výši školného můžete vidět v Tab.č.1.

Tab. č. 1: Školné na vysokých školách v zahraničí

Univerzita	Školné v roce 2008/2009 [Kč]	Školné 2012/2013 ⁹ [Kč]
Berkley University ¹	500 000	550 000
Cambridge University ²	200 000 pro studenty z EU, ostatní 400 000	263 000 pro studenty z EU, ostatní 614 000
Harvard University ³	725 000	748 000
Massachusetts Institute of Technology ⁴	700 000	826 000
Oxford University ⁵	100 000 pro studenty z EU, ostatní 370 000	263 000 pro studenty z EU, ostatní 465 000
Princeton University ⁶	660 000	780 000
Tokijská Univerzita ⁷	100 000	109 000
Yale Collage ⁸	885 000	823 000

Zdroj: Vlastní zpracování (ke dni 9.3.2013)

6.2 Reforma terciárního vzdělávání

Cílem reformy terciárního vzdělávání je navržení optimálního systému řízení a financování a též jejich vzájemné provázanosti terciárního vzdělávání v ČR, s ohledem na doporučení OECD¹⁰, celosvětové trendy, požadavky jak na společnosti a trh práce, tak i na ekonomiku.

¹ Čerpáno z: <http://www.berkeley.edu/about/fact.shtml>

² Čerpáno z: <http://www.study.cam.ac.uk/undergraduate/finance/tuition.html>

³ Čerpáno z: http://www.gse.harvard.edu/admissions/financial_aid/tuition/index.html

⁴ Čerpáno z: <http://web.mit.edu/facts/tuition.html>

⁵ Čerpáno z: <http://www.ox.ac.uk/feesandfunding/fees/information/universityrates/201314feerates/>

⁶ Čerpáno z: <http://www.princeton.edu/admission/financialaid/cost/>

⁷ Čerpáno z: http://www.u-tokyo.ac.jp/stu04/e03_e.html

⁸ Čerpáno z: <http://admissions.yale.edu/faq/what-current-tuition-yale>

⁹ Přepočtení měny, čerpáno z: <http://www.kurzy.cz/kurzy-men/>

¹⁰ OECD - Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (z angl. Organisation for Economic Co-operation and Development) je mezivládní organizace třicetičtyř ekonomicky nejrozvinutějších států světa, která koordinuje sociálně-politickou a ekonomickou spolupráci členských zemí. Cílem je napomáhat k stabilizaci a rozvoji mezinárodních finančních trhů, potlačení nezaměstnanosti a dalšímu ekonomickému rozvoji. Sídlo má OECD v Château de la Muette v Paříži.

Reformou českého vysokého školství se nejvíce zabývá Bílá kniha terciárního vzdělávání (dále jen Bílá kniha). Tato kniha byla sepsána autorským týmem pod záštitou Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy České republiky v čele s politikem a sociologem Petrem Matějů. Dále na této knize pracovali František Ježek, Daniel Můnich, Jan Slovák, Jana Straková, David Vaclavík, Simona Weidnerová a Jan Zrzavý. Bílá kniha vznikla na základě diskuze, kde se projednávala reforma terciárního vzdělávání ze dne 7. března 2007. Dne 12. května 2008 vyšla první verze tohoto dokumentu. Do 15. září 2008 bylo možné zaslání námětů, připomínek nebo navrhovaných úprav na Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy a tím se mohl kdokoliv připojit k celostátní diskuzi na toto téma. Dále 3. listopadu 2008 bylo výborem pro vědu, vzdělání, kulturu, mládež a tělovýchovu uspořádáno zasedání v budově Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, kde došlo k vyjádření a vypořádání se se všemi zaslanými připomínkami a nakonec byla uzavřena veřejná diskuze. Velké množství připomínek a námětů bylo nakonec zapracováno do nové verze Bíle knihy a dne 26. ledna 2009 byla projednána vládou ČR a následně vydána (Matějů a kol., 2009).

Kniha obsahuje úvod, předmluvu, stručný přehled stavu českého systému terciárního vzdělávání, dále osm kapitol, kde se každá věnuje určité části vysokoškolské reformy. Školné je projednáváno v kapitole číslo šest pod názvem Financování. V této kapitole je rozebráno a vysvětleno jakou změnu ve financování veřejných vysokých škol plánuje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Na začátku kapitoly je popsán výchozí stav vysokoškolského systému v ČR a srovnán s ostatními zeměmi podle OECD. Tento stav je podle autorů knihy velice špatný. Česká republika patří podle OECD k zemím, které mají velmi podprůměrné výdaje na vysokoškolské vzdělávání. Díky prudkému nárůstu studentů a neodpovídajícímu nárůstu výdajů došlo zde k nejrychlejšímu poklesu výdajů na studenta v rámci celé OECD. Současný mechanismus financování terciárního vzdělávání velice málo akceptuje kvalitu a poptávku. Platba školného studenty, ať odloženého nebo kontingenčního splácení má zajistit příliv financí. Školné má posílit zodpovědnost studentů při rozhodování o budoucím vzdělání. Navrhované zavedení školného má mít stanovený strop a bude platit jen pro nově nastupující studenty. Pokud školné bude zavedeno správně, lze očekávat převýšení přínosů jak finančních tak i kvalitativních nad možnými negativními dopady. Autoři doporučují přejít na přímou podporu studenta ve formě studentských půjček, sociálních stipendií, studijních grantů

a prospěchových stipendií, aby v případě zavedení plošného školného nedošlo k omezení dostupnosti vysokoškolského vzdělání. Autoři také doporučují, aby se Česká republika inspirovala Skandinávským vysokoškolským systémem. Dále je v knize vysvětlen princip odloženého školného. Tento princip spočívá v tom, že student bude kontingenčně splácet školné až po absolvování vysoké školy a po dosažení určitého finančního příjmu. Také jsou zde popsány další možnosti peněžní podpory, které se studentům nabízejí při platbě školného. Například možnost financování prostřednictvím grantů, studentských půjček a stipendií. Jsou zde také rozebrány podmínky poskytnutí grantů a půjček studentům a podrobný rozpis mechanismu splácení.

V závěru kapitoly je vysvětleno, jak by mělo být školné zakomponováno do právního systému, dále je vysvětlen realizační implementační rámec, navržen systém na kontrolu a systematickou analýzu fungování finančního systému od okamžiku zavedení školného a sledování finančních dopadů na studenty (Matějů a kol. 2009). Bohužel se v Bílé knize nikde nedočtete, jaká bude rozpočtová politika vlády vůči sektoru vysokých škol (Keller, 2010).

6.3 Důvody proč nezavádět školné v ČR

Publikace, která se věnuje reformě terciárního vzdělávání, ale z druhého pohledu se nazývá Proč nezavádět školné. Tuto knihu sepsal Jan Keller s pomocí dalších autorů a byla vydána v roce 2010. Lze si ji zdarma stáhnout na internetovém serveru www.vzdelaninenizbozi.cz. Tato kniha se věnuje především tématu reformy vysokoškolského systému jak u nás tak i v zahraničí. Celkově má jedenáct kapitol, z toho se každá kapitola věnuje jinému problému a je sepsána jiným autorem. Problému se školným se věnuje čtvrtá kapitola sepsána Janem Kellerem a nese název Deset důvodů proč nezavádět školné.

V první části kapitoly je několik názorů politiků a jsou zde zmíněny i první narážky na zavedení školného na veřejných vysokých školách. O placeném školném se začalo mluvit již v roce 2000 a 2002, kdy poslanci z ODS Walter Bartoš a US-DEU (jinak také Unie svobody nebo demokratická unie) Petr Matějů začali prosazovat zavedení plošného školného. Tito poslanci tvrdili, že navrhované školné bude dobrou investicí do budoucnosti

studentů a navýší finanční prostředky vysokých škol natolik, že se zkvalitní terciární systém v České republice.

V druhé části kapitoly je rozebráno a vyvráceno deset argumentů, které stoupenci školného během deseti let vznesli. První argument zněl, že by společnost jako celek neměla platit studentům jejich vzdělání, když studium je čistě osobní investice. Vzdělání částečně osobní investicí je, ale ne úplně a nelze přesně určit, jak velká ta osobní investice je. Bylo by opravdu velmi těžké najít obor, ve kterém je jasně a zřetelně vidět, co je čistě osobní investice. Vždyť když vystuduje dostatek doktorů, tak se bude moci léčit více pacientů a zkvalitní se tím zdravotnictví.

Druhý důvod se zabývá tím, jestli je pro studenta finanční stimul natolik důležitý, aby studoval poctivě. Určitě pro některé studenty bude důležité to, že musí za vzdělání zaplatit navíc deset tisíc korun. Je jasné, že tito studenti raději studovat nepůjdou nebo se začnou pořádně snažit. Pro ty, kteří studovat chtějí, nejspíš nebude školné hrát zas takovou roli. Určitým řešením by bylo zavedení prospěchových stipendií. Díky tomu by mohli studenti ze slabších sociálních vrstev studovat na vysokých školách a stačila by jim k tomu jen snaha a jejich píle. Bohužel spíše nastane to, že na veřejné vysoké školy se přesunou méně pilní studenti ze soukromých škol, které díky nižšímu školnému zaplatí řádově o několik tisíc méně, než kdyby studovali na školách soukromých zakončených stejným titulem.

Třetí argument, který zazněl, tvrdí, že se na školy přesunou díky školnému kvalitnější pedagogové a stávající kantory to bude motivovat k lepší práci. Tento názor Jan Keller odsuzuje jako velice hloupý a urážející. Kdo může tvrdit, že vysokoškolští kantoři ze sebe nevydávají úplně všechno? Vždyť výuka na našich univerzitách je kvalitní a pedagogové se snaží studentům vštípit maximum informací. To, že by vyšší plat přitáhl více odborníků, je nesmyslné. To by školné muselo být mnohem vyšší než navrhuje vláda.

Čtvrtý názor, který je pro zavedení školného, říká, že by zavedení placeného školného vylepšilo platební bilanci vysokých škol. Při stálém nedostatku peněz ve státní pokladně a mírou korupce v našem státě, lze jen těžko očekávat, že se finanční problémy škol se zavedením školného zcela vyřeší.

Důvod číslo pět tvrdí, že díky placení plošného školného, bude přijímáno více studentů, kteří byli dosud díky omezené kapacitě odmítáni. Od tohoto argumentu nakonec

stoupenci odstoupili sami, jelikož chtějí, aby byl počet studentů na vysokých školách plynule snižován.

Šestý argument, který nejvíce prosazuje Petr Matějů, říká, že by zavedení školného vedlo k větší sociální rovnosti jak mezi studenty, tak i ve společnosti.

Sedmý důvod pro zavedení školného zní, že problémy s rentabilitou by měly být ošetřeny pomocí odloženého školného. Tento problém se odloženým školným nevyřeší pouze se posune na pozdější dobu.

Další důvod, již osmý, tvrdí, že poplatek za studium je nezanedbatelně nízký a Jan Keller s tímto důvodem jako s jediným částečně souhlasí, ale také říká, že vzhledem k nízkým výplatám většiny obyvatel a vysokým životním nákladům skutečně není nezanedbatelný.

V devátém důvodu si ti, kteří propagují školné, slibují přínos pro celou ekonomiku. Jak pro její konkurenceschopnost, tak i pro její výkonnost. Tak to ale fungovat opravdu nebude. Před mnoha lety americký sociolog Randall Collins ukázal, že studenti, kteří obsadí strategické pozice ve společnosti (jako například právníci, politici či ekonomové), dostanou mnohem více peněz než vystudovaní odborníci v technických oborech. Jelikož nezáleží na tom, co se ve škole naučíte, ale na tom, kdo koho zná.

Poslední argument, kterým politici bojují za školné tvrdí, že studentům pomůže se zodpovědněji rozhodnout, zda budou do budoucího vzdělání investovat či nikoliv. Tento argument zní nejvíce pokrytecky ze všech. Vždyť žijeme v době, kdy bez dobrého a kvalitního vzdělání nemůžeme sehnat pořádnou práci a ani si zajistit v budoucnu alespoň trochu slušnou životní úroveň. Vzdělání je a bude nutností pro náš budoucí život v této společnosti (Keller, 2010).

6.4 Porovnání novinových článků na téma plošné školné na veřejných vysokých školách pro a proti zavedení plošného školného

Tato část bakalářské práce má ukázat rozdíly v názorech vybraných autorů na plošné školné na veřejných vysokých školách. Při analýze novinových článků bude podrobně sledováno, jakým způsobem a jak který autor se k tématu vyjádřil. Budou rozebrány jejich názory, návrhy a dojmy, které ze zavedení školného mají.

Pro průzkum bylo vybráno několik článků z celoplošných českých novin, které jsou považovány za solidní a věrohodné. Ze zástupců tisku byly vybrány troje noviny a to: Mladá fronta DNES, Hospodářské noviny a Lidové noviny. Z celkového počtu 53 novinových článků v období let 2008 až 2012 na téma školného na vysokých školách jsem nakonec vybrala za každou periodiku jeden (viz.Tab.č.3). Pro získání článků bylo použito jak tištěné tak i internetové formy novin.

Velký důraz při výběru byl kladen na kvalitu periodik, autora a obsahu článku samotného. Před samotným výběrem si bylo důležité ujasnit, co má každý novinový článek obsahovat. Samozřejmě nás nejvíce zajímaly názory na školné na veřejných vysokých školách, ale v potaz musela být brána i celá reforma terciárního vzdělávání. Články tedy byly vyhledávány pomocí slov *školné na veřejné vysoké škole* a *reforma terciárního vzdělávání*.

Tab.č.2: Přehled novinových článků

Periodika	Datum vydání	Autor článku	Politická příslušnost	Název článku	Počet slov
Mladá fronta DNES	16.června 2010	Prof. Ing. Rudolf Haňka, MA,Ph.D.,FEng.	Hlavní poradce předsedy vlády pro vědu a výzkum,politická příslušnost ODS	Ted' ještě vybrat správné školné	758
Hospodářské noviny	24.června 2010	Ing. Petr Hýl	Zakladatel vzdělávací společnosti HYL, politická příslušnost TOP 09	Školné vysoké školství nevyřeší	392
Lidové Noviny	19.ledna 2012	Prof. RNDr. Václav Hamp, DrSc.	Rektor Univerzity Karlovy, bez politické příslušnosti	Školné je vhodné jen pro banky	586

Zdroj: Vlastní zpracování

Prvním periodikem, který byl vybrán je Mladá fronta DNES. Autorem článku je Prof. Ing. Rudolf Haňka MA, Ph.D.FEng. z Univerzity of Cambridge, který zastává od 1. srpna 2012 post hlavního poradce předsedy vlády Petra Nečase pro vědu a výzkum. Autor tohoto článku je zastáncem zavedení plošného školného na veřejných vysokých školách. Mezi výhody zavedení školného řadí to, že selepší finanční situace vysokých škol a že to bude pro studenty silným motivačním faktorem k snaze za lepšími známkami

a rychlejšímu dostudování. Souhlasí s názorem, že školné nesmí znevýhodňovat sociálně slabší studenty a naopak jim má umožnit studium. Také ale nechce, aby nadále bylo financování vysokých škol pro stát zátěží. Dále autor vysvětluje fungování odloženého školného a své názory na něj. Odložené školné jako financování školného se mu nelíbí. Je pro studenty nemotivující a ani pro vysoké školy není povzbuzující. Stávající podmínky placení školného mu přijdou až groteskní. Nejvíce se autorovi zamlouvá možnost přímého školného s odloženou splátkou. Protože přímé školné student platí rovnou vysoké škole a ne státu. Pokud na něj nemá, tak si bude na něj muset půjčit. Autor tvrdí, že je například úplně normální si půjčovat peníze na koupi auta, tak proč by si student nemohl půjčit finanční prostředky na školné. Takové způsoby platby školného normálně fungují po celé Evropě.

Dobrým krokem v reformě terciárního vzdělávání je finanční pomoc nemajetným studentům. Autor nakonec zdůrazňuje to, že jestli se vláda České republiky rozhodne pro zavedení plošného školného na veřejných vysokých školách, tak mu musí nejprve předcházet kvalitně zpracovaný systém studentských půjček a v celku zákon nesmí být moc komplikovaný.

Druhý článek pochází z Hospodářských novin, vydaný 24. června 2010 a jeho autorem je Petr Hýl, zakladatel vzdělávací společnosti HYL. Autor článku tvrdí, že školné je jen jedním z mnoha nástrojů, jak dosáhnout kvalitní a úspěšné reformy terciárního vzdělávání. Nevěří, že zavedení školného by celkově zlepšilo finanční situaci veřejných vysokých škol a její kvalitu. Kvalitu škol vytvářejí dobří učitelé a pilní studenti. Pedagogové se díky školnému nijak nemohou zlepšit, naopak studenti by mohli. Protože se na školách nebude vyskytovat skupina žáků, co si jen prodlouží prázdniny. Autor, ale nevěří tomu, že na školách je těchto studentů mnoho. Pokud bohužel bude odsouhlasena varianta s odloženým školným, tak i tato výhoda nejspíš odpadne. Autor ze své zkušenosti srovnal studium na několika zahraničních školách. Nejprve studoval ve Švédsku, kde školné neplatil, naopak dostával od školy peníze na pokrytí nákladů během studia. Pak studoval v Nizozemsku, kde už musel za školné platit v přepočtu 20 tisíc korun a nakonec si vyzkoušel i studium ve Spojených státech, kde za dva měsíce studia zaplatil čtvrt milionu korun českých. Ani v jednom případě si nemyslí, že by placení školného nějak ovlivnilo dostupnost či kvalitu vzdělání. Studenti to brali jako akceptovaný fakt, že za

vzdělání si musejí zaplatit. Autor článku nakonec poukazuje, že peníze nezalepí problémy ve vysokoškolském systému a dodává, že by se vláda měla spíše zamyslet, nad tím, aby pozvedla vysoké školství a aby se čeští absolventi stali žádanějšími na trhu práce.

Školné je výhodné jen pro banky. Takto zní název posledního článku z Lidových novin, kde se ke školnému vyjadřuje Prof. RNDr. Václav Hampl, DrSc., který je rektorem Univerzity Karlovy. Ten tvrdí, že studenti s pomocí školného přesunou peněžní prostředky z univerzit k bankám. Autor článku se zavedením školného za stávajících podmínek nesouhlasí. Ví, že celosvětový trend růstu podílu studentů na financování roste, ale myslí si, že to lze udělat jiným způsobem, než který navrhuje vláda. Také nesouhlasí s tím, že talentovaní studenti budou díky finančním otázkám omezeni ve svém studiu. Vůbec se autorovi nelíbí návrh finanční pomoci v podobě studentských půjček a stipendií. Díky školnému se finanční prostředky vysokých škol nezlepší. Právě naopak se dosti zredukují, jelikož stát sníží finanční rozpočet vysokých škol. Dále se autorovi nelíbí, že se reforma vůbec netýká soukromých vysokých škol. Na zákoně je také dosti problematická změna akreditačního procesu. Na reformě terciárního vzdělávání se mu líbí jenom kontrolování financování. Kontrolované financování znamená, že stát uzavře s každou univerzitou smlouvu, ve které si u vysoké školy přesně objedná, co chce, v jaké kvalitě to chce, v jakém množství a za to pak zaplatí. Autor je přesvědčen, že by reforma v této podobě neměla být schválena. Místo toho by měla podstoupit důkladné přepracování.

6.5 Analýza novinových článků a interpretace analyzovaných dat

Tab.č.3 Analýza novinových článků

	Jméno autora	Souhlasí autor se zavedením plošného školného na VVŠ?	Proč zvolil tento názor?	1.důvod pro školné	2.důvod pro školné	1.důvod proti školnému	2.důvod proti školnému	Změny, které by autor navrhl
Autor č.1	Prof. Ing. Rudolf Haňka	ANO	Školné je důležitou částí reformy terciárního vzdělávání	Zlepšení finanční situace vysokých škol	Motivace studentů k lepším výkonům	Znevýhodnění sociálně slabších studentů	Špatné zpracování finanční podpory studentů	Nezavádět odložené školné. Nelepší by bylo přímé splácení
Autor č.2	Petr Hýl	NE	Zavádět školné mu přijde zbytečné	Zmenšení počtu prázdninových studentů	Zlepšení kvality studentů	Školné nic nezmění a ničemu nepomůže	Zhoršení životní situace studentů a absolventů	Školné by nezaváděl vůbec. Chce to pozvednout kvalitu škol
Autor č.3	Prof.R NDr. Václav Hampl	NE	Stávající podmínky reformy jsou nedostačující	Kontrolované financování	Důvod chybí	Omezení talentovaných studentů finančními náklady	Zredukování finančních prostředků vysokých škol	Udělat jen novelu stávajícího zákona. Změnit školné na zápisné

Zdroj: Vlastní zpracování

Autor v prvním článku souhlasí se zavedením školného na veřejných vysokých školách z několika důvodů. Mezi jeden z prvních důvodů řadí motivaci studentů k větší snaze a rychlejšímu absolvování vysoké školy. Další výhodu vidí v celkovém zlepšení finanční situace vysokých škol. Jediné co se mu na reformě terciárního vzdělávání nelíbí, je financování školného přes odložené školné a znevýhodnění sociálně slabších studentů. Naproti tomu autor druhého a třetího článku se zavedením školného nesouhlasí. Ani jeden z autorů si nemyslí, že by školné mohlo vysokým školám pomoci, spíše naopak by jim to mohlo jen přitížit. Protože stát omezí finanční dotace a vysoké školy budou nuceny snížit svůj rozpočet. Například budou nuceny omezit finance na vědu a výzkum. Druhý autor zastává názor, že samotným školným se nic nevyřeší a je potřeba mnohem tvrdších a důležitějších změn, aby se české školství celkově pozvedlo a získalo na prestiži. Z vlastní zkušenosti ví, že pokud se žáci chtějí vzdělávat, tak si na studium na vysoké škole prostředky najdou. Takto to funguje v mnoha Evropských zemích a dá se říci, že školné na

těchto školách je i mnohonásobně vyšší než navrhuje vláda u nás. Třetí autor staví proti školnému tvrdé argumenty. Nelíbí se mu způsob zavedení školného. Myslí si, že školné jen způsobí přesun peněz od univerzit k bankám a nic to nevyřeší. Nesouhlasí s omezením sociálně slabších studentů a se změnami v akreditačním procesu. Na reformě se mu líbí jediná věc a to kontrolování financování. Pro autora je navrhovaná podoba školného nepřijatelná. Vhodnější by podle něj byla novela zákona a ne rovnou celý nový zákon. Autorovi je jasné, že legislativní prostor, ve kterém se vysoké školy pohybují, potřebuje vyladit a je nutné v něm provést pár zásadních změn, ale ne tímto způsobem. Dále doporučuje, aby se vláda prve podívala na návrhy, které jim vysoké školy poskytly, a pak přepracovala stávající reformu terciárního vzdělávání.

Autoři knižních publikací Petr Matějů a Jan Keller mají každý úplně jiný názor. Jeden se školným plně souhlasí. Pomohl vypracovat Bílou knihu terciárního vzdělávání a o důležitosti placení školného začal mluvit jako jeden z prvních. Školné mu přijde důležité pro zvýšení kvality vysokých škol a zlepšení odpovědnosti studentů ke vzdělávání. Zastává názor, že by si student měl za vzdělání platit sám a nečekat financování od státu a daňových poplatníků. Jan Keller naproti tomu tvrdí, že vzdělání by mělo být přístupné pro všechny bez rozdílu. Jelikož žijeme ve společnosti, kde se bez kvalitního vzdělání neuplatníme. Nesouhlasí s názory, že vzdělání je jen čistě osobní investicí, že školnélepší finanční situaci škol a bude přínosné pro celou ekonomiku státu.

V této kapitole jsme si rozebrali názory ekonomů, politiků a sociologů na zavedení plošného školného na veřejných vysokých školách. Následuje kapitola zaměřená na zjištění názorů studentu na placení školného a porovnání jejich odpovědi.

7 Empirické šetření o názorech studentů oboru VSRR na ČZU v Praze k zavedení plošného školného na veřejných vysokých školách

7.1 Popis a charakteristika prostředí, ve kterém probíhalo výzkumné šetření

Výzkumné šetření bylo provedeno na Provozně ekonomické fakultě České zemědělské univerzity v Suchdole. Provozně ekonomická fakulta patří podle Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy mezi šest nejlépe hodnocených ekonomických fakult v České republice. PEF ČZU je též zařazena mezi největší a nejžádanější ekonomické fakulty u nás. Provozně ekonomická fakulta je vědeckou a vzdělávací institucí, která poskytuje svým studentům vrcholné univerzitní vzdělání. Tato fakulta vznikla v roce 1952 a skládala se pouze ze dvou kateder (z katedry organizace zemědělské výroby a katedry zemědělské ekonomiky). V 70. letech dvacátého století se fakulta rozrostla o katedru informatiky. V následujícím období se rozšířila o rozsáhlý počet úzce zaměřených oborů, dnes má 12 odborných kateder. Na těchto katedrách lze studovat 16 oborů bakalářského a magisterského stupně studia, buď prezenční nebo kombinovanou formou studia a lze studovat i v anglickém jazyce (ČZU, 2013).

7.2 Porovnání získaných rozhovorů

Výzkum byl proveden pomocí polostandardizovaných rozhovorů mezi studenty druhého, třetího bakalářského ročníku a čtvrtého magisterského oboru Veřejná správa a regionální rozvoj na Provozně ekonomické fakultě ČZU, kteří studují prezenční formu studia. Následně byly rozebrány odpovědi studentů na placené školné. Subjektů bylo vybráno šest a výběr probíhal náhodně. Všichni dotazovaní se pohybovali ve věkovém rozpětí 20-24 let. Rozhovory probíhaly v prostorách areálu České zemědělské univerzity v Suchdole.

Tab.č.4. Základní charakteristika dotazovaných

	Pohlaví	Věk	Studovaný ročník	Délka trvání rozhovoru
Dotazovaný 1.	Ženské	23	3.	5 minut
Dotazovaný 2.	Ženské	22	3.	13 minut
Dotazovaný 3.	Ženské	22	3.	34 minut
Dotazovaný 4.	Ženské	24	3.	20 minut
Dotazovaný 5.	Ženské	21	2.	21 minut
Dotazovaný 6.	Mužské	23	4.	45 minut

Zdroj: Vlastní zpracování

Dotazovaným byla položena jediná otázka. Ta zněla následovně:

Co si myslíš o zavedení plošného školného na veřejných vysokých školách v České republice?

Všichni dotazovaní odpověděli na tuto otázku podle svého názoru a vlastního přesvědčení.

1. dotazovaný

První dotazovaný se zavedením školného absolutně nesouhlasí. Důvody, které ho k tomuto rozhodnutí vedly, jsou podle něho pádné. Jeden z jeho hlavních argumentů, které předložil, říká, že školné diskriminuje méně movité studenty, jelikož si kvůli školnému nebudou moci studium dovolit. Pokud ale student nakonec studovat půjde a zvolí variantu s odloženým školným nebo studentskou půjčkou, tak z toho budou nejvíce profitovat bankovní společnosti. Jediný pozitivní názor, který subjekt uvedl, bylo vylepšení finanční situace veřejných vysokých škol.

2. dotazovaný

Druhý dotazovaný se zavedením školného také nesouhlasí. Podle něj už bez školného přijde vysokoškoláka studium velmi drahé, obzvláště pokud si student musí sám platit ubytování na kolejích a stravu. Ti studenti, kteří mají na studium předpoklady a jsou inteligentní, nebudou moci studovat kvůli nedostatečným finančním prostředkům. Na stipendia, která by pokryla náklady spojené se studiem, je vymezeno jen velice omezené množství míst a studenti

na ně často ani nedosáhnou. Většinou budou tedy studovat jen ti, kteří na studium na vysoké škole budou mít prostředky a vůbec nebude záležet na tom, jestli dotyčný je chytrý nebo si prostě pomůže penězi. Jediná výhoda na zavedení školného by byla taková, že se sníží počet studentů a po absolvování vysoké školy selepší uplatnění na pracovním trhu.

3. dotazovaný

O zavedení školného na veřejných vysokých školách si myslí, že je zbytečné. Stát chce tímto způsobem omezit množství vysokoškoláků a lidí, kteří si tímto způsobem zajišťují status studenta, aby mohli uplatňovat výhody s tím spojené. Dotazovaný si je vědom, že počet takových studentů je vysoký, ale nemyslí si, že by bylo zrovna spravedlivé kvůli nim zavádět plošné školné pro všechny studenty. Tvrdí: „Kdybych chtěla studovat za peníze, tak studuji na soukromé škole a ne na veřejné“. Se zavedením školného nesouhlasí z několika důvodů. Mezi první důvod řadí finanční zatížení studentů jak v současné situaci, tak v budoucnu. Jelikož by si musela vzít většina studentů půjčku, kterou by mohli splácet až po získání zaměstnání a to by je omezilo v budoucím životě (například při financování vlastního bydlení). Školné by také mohlo mít nepříznivý dopad na veřejné vysoké školy, tím že by na vysokých školách začali studovat majetní studenti, kteří by jinak studovali na soukromých školách a tím by snižovali úroveň vzdělání. Přesun studentů ze soukromých škol na veřejné školy by také mohl vést ke zrušení některých soukromých vysokých škol. Školné by též mohlo odradit absolventy středních škol od dalšího studia a tím by celkově klesla vzdělanost společnosti. Podle dotazovaného by se měl najít jiný způsob, jak omezit rádobu studenty na vysokých školách a hlavně ne na úkor žáků, kteří si vzdělání váží a řádně studují. Nakonec dotazovaný našel i nějaké pozitivní důvody pro zavedení školného. Například by se mu velice líbilo snížení počtu vysokoškoláků a tím větší možnost nalezení zaměstnání na pracovním trhu. Také si myslí, že by si studenti více vážili možnosti se dále vzdělávat, věnovali by se studiu pořádně a neopakovali ročníky. Též doufá v to, že by se zlepšila časová dotace předmětů a bylo by více cvičení a ne jako dnes jedno cvičení za čtrnáct dní. Vcelku, když však vezme všechny pro a proti, tak

se zavedením plošného školného na veřejných vysokých školách stále nesouhlasí.

4. dotazovaný

O zavedení placeného školného na veřejných vysokých školách si čtvrtý dotazovaný myslí, že by vysokoškolskému systému zavedení školného rozhodně pomohlo. Hlavním důvodem je například to, že spousta studentů na vysokou školu jde jen proto, že si to přejí jejich rodiče nebo proto, že se jim nechce pracovat. Tím, že se veřejné vysoké školy stanou placenými, tak tam budou chodit pouze ti studenti, kteří skutečně studovat chtějí. Studenti také budou mít hned ke vzdělání úplně jiný přístup. Zlepší se jejich výsledky, účast na hodinách a hlavně na přednáškách, protože když za to budou nuceni platit, tak z toho budou chtít mít co nejvíce. Budou spolu lépe vycházet i studenti s pedagogy, protože z pohledu kantorů se úplně jinak vyučuje v hodinách, na které chodí studenti připraveni a chtějí se učit. Ale zároveň musí být vytvořena určitá opatření. Například zvýhodnění sociálně slabších studentů, aby si také mohli studium dovolit. Dále aby byla dostupná prospěchová stipendia pro ty, kteří mají dobré známky. Jediného, čeho se dotazovaný bojí, aby nebyly peníze, které budou za školné vybrány zpronevěřeny a použily se tam, kde budou skutečně potřeba. Z pohledu dotazované by mělo být školné určitě zavedeno, ale s pořádnými kontrolními opatřeními.

5. Dotazovaný

Dotazovaný by se zavedením školného na vysokých školách souhlasil jenom v tom případě, že by se zvýšily počty seminářů, zkvalitnily se přednášky, aby nám výuka skutečně něco dala jak v teoretické, tak v praktické oblasti a výsledky, které bychom se naučili bychom pak mohli využít při hledání práce na pracovním trhu. Dotazovaný říká: „Raději bych do školy chodila každý týden, než se muset učit sama doma a nic nechápat. Bohužel v současné situaci mi přijde, že platit opravdu není za co“. Dotazovaný si myslí, že v České republice je dostatečné množství soukromých vysokých škol a ten, kdo chce za

školné platit, ať studuje na nich. Veřejné vysoké školy by měly zůstat bez poplatků. Také tvrdí, že kdyby se studium zpoplatnilo, odradilo by to spoustu chytrých lidí od dalšího studia a snížila by se celkově inteligence obyvatelstva. Za těchto podmínek, které na vysokých školách panují dotazovaný se zavedením školného na veřejných vysokých školách opravdu nesouhlasí.

6. Dotazovaný

Poslední dotazovaný se zavedením plošného školného na VŠ v ČR obecně souhlasí, záleží však na podobě školného, jeho výši a podobně. Přestože dotazovaný ví, že většina studentů (a lidí, které zná) se školným nesouhlasí, z jeho pohledu je jeho zavedení přirozeným vývojem českého školství. A díky němu by se mohla podstatně zvýšit kvalita vysokých škol v ČR. Stačí se podívat na některé vyspělé státy (Británie, USA, atd.). Většina z nich má školné zavedeno (a studenti jsou ochotni za kvalitní vzdělání platit nemalé částky). O přesné situaci však prý není dotazovaný zcela informován (výše plánovaného školného, na co by vybrané peníze šly, kdo by rozhodoval o tom kde se mohou použít apod.) a proto nemůže situaci plně posoudit. Podle jeho názorů může zavedení školného však rovněž přinést několik problémů, mezi největší patří znemožnění studia pro studenty z chudších rodin. Tento argument je naprosto oprávněný. Na druhou stranu se nabízí řešení formou prospěchových stipendií a jiných forem podpory studentů při studiu.

Ostatně tento kvalitní způsob financování studentů je praktikován například již v dříve zmíněné Velké Británii. Další problém je dle jeho názoru v pohledu studenta, který si platí školné: „Platím si to, tak si můžu dělat co chci a titul prostě dostanu“. To je hlavní důvod, díky kterému někteří studenti dávají přednost soukromým vysokým školám. Důvodu pro je opět několik - zvýšení finančních možností školy a z toho plynoucí možnost zaměstnat kvalitnější pedagogy, lepší vědce, dovolit studentům pracovat ve špičkově vybavených studovnách apod. Zároveň by došlo k odlivu studentů flákačů, se kterými se dotazovaný jako student setkává dnes a denně. Není vzácností, že si po střední škole mladí lidé chtějí prodloužit prázdniny a proto jdou na VŠ (a to i opakovaně).

7.3 Porovnání rozhovorů a interpretace analyzovaných dat

Tab.č.5 Odpovědi studentů na položenou otázku (viz str. 43) na pro a proti

Dotazovaný číslo	1.	2.	3.	4.	5.	6.
Zavedení školného	NE	NE	NE	ANO	NE	ANO
1.Důvod pro	vylepšení finanční situace vysokých škol	snížení počtu studentů na VVŠ	omezení tzv. prázdninových studentů	omezení studentů kteří nestojí o studium	zlepšení kvality výuky	omezení tzv. prázdninových studentů
2.Důvod pro	—	kvalitnější výuka a více pracovních míst	větší úcta ke vzdělání a poctivé studování	zlepšení celkového pohledu na vzdělání	zaměstnání více odborníků	zvýšení kvality vysokých škol
1.Důvod proti	diskriminace chudých studentů	studium na VŠ je už teď dost drahé	finanční zatížení studentů	nedostatečné finance studentů	nedostatečné finance studentů	nedostatečné finance studentů
2.Důvod proti	zadlužení studentů	nedostatečné finance studentů	omezení množství chytrých studentů na VVŠ	další možnost ke korupčnímu jednání	odrazení případných studentů	neúcta k možnému vzdělání

Zdroj: Vlastní zpracování

Většina dotazovaných nesouhlasí se zavedením plošného školného na veřejných vysokých školách ze stejného důvodu a to že na studium nebudou moci dosáhnou sociálně slabší jedinci a chudí žáci. Jelikož dodnes stále není předložen finanční plán, který by studentům zajišťoval prospěchová stipendia, studentské půjčky a odložené školné. Další z častých důvodů nesouhlasu se zavedením školného je, že se na veřejné školy přesunou studenti ze soukromých škol a budou znevažovat vzdělání, které se jim bude dostávat. Nebudou se dostatečně připravovat na hodiny, budou brzdit celou výuku a dovolovat si na pedagogy. Dalším pádným argumentem, který zazněl je zadlužení studentů v budoucnosti. Třetí dotazovaný říká: „Je sice velice pěkné, že si student bude moci odložit platbu školného, až dosáhne určitého finančního příjmu, ale to přeci bude zadlužen. Kdo mu pak půjčí například na bydlení nebo na koupi nového auta?“ Tím vyvstává zajímavá, dosud nezodpovězená otázka - co když student nedosáhne na dostatečné peněžně ohodnocenou práci. To nebude nikdy školné splaceno? Jak k tomu ale přijdou studenti, kteří se budou

snažit a dostanou dobře placenou práci s kvalitním finančním ohodnocením? Na tyto otázky by studenti velice chtěli znát odpovědi. Dotazovaní se též bojí možnosti korupčního jednání při manipulaci s penězi za vybrané školné.

Mezi hlavní argumenty pro zavedení školného patří snížení počtu tzv. prázdninových studentů, kteří veřejné vysoké školy využívají pro prodloužení prázdnin, splnění přání rodičů a také pro získání studentských výhod. Šestý dotazovaný tvrdí: „Já sám znám několik spolužáků, kteří na vysokou šli jen kvůli tomu, aby je rodiče nehnali do práce“. Další argument pro je zkvalitnění výuky a příliv nových pedagogických odborníků. Díky tomu by se veřejné vysoké školy v České republice v budoucnu mohly dostat na mezinárodní úroveň. Studenti si též konečně začnou vážit studia a budou do školy docházet tak jak mají, a ne jako do kavárny. Posledním důvod pro zavedení školného je zvýšení finančních prostředků vysokých škol, vybavení učeben kvalitním technickým vybavením a zmodernizování prostor škol.

V této kapitole jsme probrali názory studentů VSRR na ČZU a vyhodnotili je. Následuje Závěr celé bakalářské práce.

8 Závěr

Tato bakalářská práce se zabývala vzděláním v současné společnosti se zaměřením na plošné školné na veřejných vysokých školách. V současné době se vzdělání řadí mezi nejvýše postavené priority ve společnosti a je na něj kladen velký důraz při hledání zaměstnání.

Cílem teoretické části bakalářské práce bylo vymezení pojmů, důkladné nastudování a prostudování relevantní teoretické literatury, odborných zdrojů, pramenů, materiálů a příslušných dokumentů vztahujících se k dané problematice. První část práce ukázala, jak je důležité vzdělání dnes a jak bude důležité v budoucnosti. Dále se zabývala důležitými pojmy, právními normami, historií českých vysokých škol, českého školství a financováním vysokoškolského systému.

Cílem empirické části bakalářské práce bylo zjistit, jaké postoje a názory zaujímají studenti Provozně ekonomické fakulty České zemědělské univerzity v Praze oboru Veřejná správa a regionální rozvoj k problematice zavedení placení plošného školného na veřejných vysokých školách. Dále analyzování novinových článků a dvou publikací, které se zabývají plošným školným, následné rozebrání a vyhodnocení argumentů autorů.

Empirická část byla uvedena v kapitole číslo šest, s názvem Sekundární a komparativní analýza dat o zavedení placení plošného školného na veřejných vysokých školách a kapitola sedm, která se jmenuje Empirické šetření o názorech studentů oboru VSRR na ČZU v Praze k zavedení plošného školného na veřejných vysokých školách. Šestá kapitola uvádí srovnání Bílé knihy terciárního vzdělávání s knihou od Jana Kellera Proč nezavádět školné a tři článků od známých autorů, kteří se tímto tématem zabývali. Šetření ukázalo, že většina dotazovaných, ať autorů či studentů nesouhlasí se zavedením plošného školného na veřejných vysokých školách. Bylo zjištěno, že studenti se zavedením školného převážně nesouhlasí kvůli zvýšeným nákladům na vzdělání, dále jim nepřijdou vysoké školy natolik kvalitní, aby se za vzdělání na nich mělo platit a nedostatečná informovanost, co se bude s penězi za vybrané školné dále dít. Jediné, co se jim na reformě líbí, je omezení počtu studentů, kteří si jen prodlužují prázdniny, zvýšení financí vysokých škol a větší motivace studentů k studiu.

Autoři, zabývající se školným, mají dosti rozdílné názory. Jedni se přiklánějí k zavedení školného a druzí jsou striktně proti. Autoři převážně kritizují podobu

navrhované reformy. Ta jim přijde vcelku zbytečná a nic neřešící. Na reformě se jim nejvíce nelíbí nedořešené části ohledně finanční podpory studentů, změna akreditačního procesu a odložené školné. Bojí se, že vybrané peníze, nepřibudou na účet vysokých škol, ale státu. Na školném se jim nejvíce zamlouvá, že žáci budou přistupovat k rozhodnutí ohledně dalšího vzdělávání odpovědněji. Mezi výhody, také zařazují zlepšení finanční situace vysokých škol, kontrolované financování, zmenšení počtu studentů a zlepšení celkového stavu vysokého školství. Většině autorů připadá reforma špatně zpracovaná se spoustou chyb. Podle nich by si zasloužila další důkladné propracování a zahrnutí návrhů a změn, které předložili ministerstvu české univerzity.

Bakalářská práce poskytla pohled na vysokoškolský systém, jeho financování, reformu terciárního vzdělávání a hlavně na podmínky zavedení plošného školného na veřejných vysokých školách. Dopodrobna rozebírá názory studentů, ekonomů, politiků a sociologů na plošné školné a snaží se o objektivní posouzení dané problematiky. Také popisuje jejich návrhy, které by mohly být zakomponovány do reformy terciárního vzdělávání.

Vzhledem k malému počtu účastníků empirického šetření nelze získaná data zobecnit. Pro další podrobné zkoumání dané problematiky v budoucnu bylo nutné rozšířit počet účastníků výzkumu a zpracovat více novinových článků. Dalším možným postupem při vypracování diplomové práce by bylo porovnání analyzovaných dat se zeměmi, kde je plošné školné již zavedeno a analyzování, zda je tento systém vyhovující.

9 Seznam použitých zdrojů

- 1) Brčák, J. – Sekerka, B.: Mikroekonomie. Aleš Čeněk, s.r.o., Plzeň, 2010, 261 str.
ISBN 978-80-7380-6.
- 2) Brožová, D.: Společenské souvislosti trhu práce. SLON, Praha, 2003, 140 str.
ISBN 80-86429-16-4.
- 3) Dostál, J.: Výukové programy. UP, Olomouc, 2011, 67 str.
ISBN 978-80-244-2782-9.
- 4) Ehrenberg, R. G.: Tuition Rising. Harvard University Press, Massachusetts, 2002,
327 str. ISBN 0-674-00988-6.
- 5) Giddens, A.: Sociologie. Argo, Praha, 1999, 595 str. ISBN 80-7203-124-4.
- 6) Giddens, A.: Sociology. Polity Pr., Cambridge, 1992, 815 str.
ISBN 0-7456-0546-X.
- 7) Havlík, R.- Kořa, J.: Sociologie výchovy a školy. Portál, Praha, 2007, 174 str.
ISBN 978-80-7367-327-7.
- 8) Jarvis, P.: Towards Comprehensive Theory of Human Learning. Routledge, New
York, 2006, 221 str. ISBN 0-415-35540-0
- 9) Keller, J. – Tvrdý, L.: Vzdělanostní společnost. SLON, Praha, 2008, 183 str.
ISBN 978-80-86429-78-6.
- 10) Malá, Z.: Cvičení z Ekonomiky veřejného sektoru. ČZU, Praha, 2011, 73 str.
ISBN 978-80-213-2199-1.
- 11) Masarykův slovník naučný. Kompas, Praha, 1933.
- 12) Matějů, P. a kol.: Bílá kniha terciárního vzdělávání. TAURIS, Praha, 2009, 76 str.
ISBN 978-80-254-4519-8.
- 13) Petrusek, M.: Společnosti pozdní doby. SLON, Praha, 2007, 459 str.
ISBN 978-80-86429-63-2.
- 14) Průcha, J.: Vzdělávání a školství ve světě. Portál, Praha, 1999, 320 str.
ISBN 80-7178-290-4.
- 15) Průcha, J. – Walterová, E. – Mareš, J.: Pedagogický slovník. Portál, Praha, 2009,
400 str. ISBN 978-80-7367-647-6.
- 16) Ripková, H.: Vysoké školství v USA. Karolinium, Praha, 2006, 110 str.
ISBN 80-246-1151-1.

- 17) Somr, M. a kol.: Dějiny školství a pedagogiky. SPN, Praha, 1987, 354 str.
ISBN 14-601-87.
- 18) Švarcová, I.: Základy pedagogiky. UP, Olomouc, 2011, 67 str.
ISBN 978-80-244-2782-9.
- 19) Toman, L.: Analýza dopadů reformy veřejných financí ODS, KDU-ČSL, SZ.
Sondy, Praha, 2007, 102 str. ISBN 80-84846-19-9.
- 20) Velký sociologický slovník. Karolinum, Praha, 1996. ISBN 80-7184-311-3.
- 21) Zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů

Internetové zdroje:

- 1) Česká zemědělská univerzita: Historie PEF, [online], [citováno 14.2.2013].
Dostupné z www: <http://www.pef.czu.cz/cs/?r=430>
- 2) Česká zemědělská univerzita: Základní informace, [online], [citováno 10.3.2013].
Dostupné z www: <http://www.pef.czu.cz/cs/?r=1979>
- 3) Eurodice: Česká republika, [online], [citováno 20.2.2013].
Dostupné z www:
https://webgate.ec.europa.eu/fpfis/mwikis/eurydice/index.php/%C4%8Cesk%C3%A1republika:Terci%C3%A1rn%C3%AD_vzd%C4%9BI%C3%A1v%C3%A1n%C3%AD
- 4) Investice do rozvoje vzdělávání: Vývoj školství na našem území a současný školní systém, [online], [citováno 14.2.2013].
Dostupné z www:
http://zameklomnice.cz/pdf/implementace/docs/1_rocnik/SOS/PED/vyvoj.pdf
- 5) Keller, J.- Stöckelová, T.- Štech, S.a další: Proč nezavádět školné, [online], [citováno 11.3.2013].
Dostupné z www: http://www.skolatachov.cz/data/BrozuraVNZ!-Proc_nezavadet_skolne.pdf
- 6) Lidové noviny: Rektor Hampl: Školné je výhodné jen pro banky, [online], [citováno 10.3.2013].
Dostupné z www: http://www.lidovky.cz/rektor-hampl-skolne-je-vyhodne-jen-pro-banky-fmj-/zpravy-domov.aspx?c=A120119_121901_ln_domov_mc

7) Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Veřejné vysoké školy, [online], [citováno 28.12.2012].

Dostupné z www: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/verejne-vysoke-skoly-4>

8) Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy: Dokumenty, [online], [citováno 20.1.2013].

Dostupné z www: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/dokumenty-5>

10 Přílohy

1. Jmenný seznam veřejných vysokých škol

Veřejné vysoké školy	Odkaz
Akademie múzických umění v Praze	http://www.amu.cz/cs
Akademie výtvarných umění v Praze	http://www.avu.cz/
Česká zemědělská univerzita v Praze	http://www.czu.cz/cs/
České vysoké učení technické v Praze	http://www.cvut.cz/
Janáčkova akademie múzických umění v Brně	http://www.jamu.cz/
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích	http://www.jcu.cz/
Masarykova univerzita v Brně	http://www.muni.cz/
Mendelova univerzita v Brně	http://www.mendelu.cz/cz
Ostravská univerzita v Ostravě	http://www.osu.cz/
Slezská univerzita v Opavě	http://www.slu.cz/slu/cz/
Technická univerzita v Liberci	http://www.tul.cz/
Univerzita v Hradci Králové	http://www.uhk.cz/
Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem	http://www.ujep.cz/
Univerzita Karlova v Praze	http://www.cuni.cz/
Univerzita Palackého v Olomouci	http://www.upol.cz/
Univerzita Pardubice	http://www.upce.cz/
Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně	http://web.utb.cz/
Veterinární a farmaceutická univerzita Brno	http://www.vfu.cz/
Vysoká škola baňská-Technická univerzita Ostrava	http://www.vsb.cz/cs/
Vysoká škola ekonomická v Praze	http://www.vse.cz/
Vysoká škola chemicko-technologická v Praze	http://www.vscht.cz/
Vysoká škola technická a ekonomická v Českých Budějovicích	http://www.vstecb.cz/
Vysoká škola umělocko-průmyslová v Praze	http://www.vsup.cz/
Vysoké učení technické v Brně	http://www.vutbr.cz/
Západočeská univerzita v Plzni	http://www.zcu.cz/
Vysoká škola polytechnická Jihlava	https://www.vspj.cz/

Zdroj: <http://www.msmi.cz/vzdelavani/verejne-vysoke-skoly-4> ke dni 11.3.2013

2. Jmenný seznam soukromých vysokých škol

Soukromé vysoké školy	Odkaz
Bankovní institut vysoká škola, a.s. - Praha	http://www.bivs.cz/
Evropský polytechnický institut, s.r.o. - Kunovice	http://edukomplex.cz/
Vysoká škola hotelová v Praze 8, s.r.o.	http://www.vsh.cz/
Vysoká škola finanční a správní, o.p.s. - Praha	http://www.vsfs.cz/
Vysoká škola Karlovy Vary, o.p.s.	http://www.vskv.cz/
Vysoká škola podnikání, a.s. - Ostrava	http://www.vsp.cz/
ŠKODA AUTO a.s. Vysoká škola - Mladá Boleslav	http://www.savs.cz/
Literární akademie (Soukromá vysoká škola Josefa Škvoreckého), s.r.o. - Praha	http://www.literarniakademie.cz/
Vysoká škola cestovního ruchu, hotelnictví a lázeňství, s.r.o. - Praha	http://www.active24.cz/
Soukromá vysoká škola ekonomických studií, s.r.o. - Praha	http://www.svses.cz/
Vysoká škola obchodní v Praze, o.p.s.	http://www.vso.cz/
Akademie STING, o.p.s. - Brno	http://www.mup.cz/
Metropolitní univerzita Praha, o.p.s.	http://www.sting.cz/uvod/
Univerzita Jana Amose Komenského Praha, s.r.o.	http://www.ujak.cz/
Vysoká škola Karla Engliše v Brně, a.s.	http://www.vske.cz/
Anglo-americká vysoká škola, o.p.s. - Praha	http://www.aauni.edu/
Pražská vysoká škola psychosociálních studií, s.r.o. - Praha	http://www.pvspcs.cz/
Vysoká škola aplikovaného práva, s.r.o. - Praha	http://www.vsap.cz/
Vysoká škola ekonomie a managementu, o.p.s. - Praha	http://www.vsem.cz/
University of New York in Prague, s.r.o.	http://www.unyp.cz/
Vysoká škola manažerské informatiky a ekonomiky, a.s. - Praha	http://www.vsmie.cz/
Vysoká škola mezinárodních a veřejných vztahů Praha, o.p.s.	http://www.vip-vs.cz/cs/
Mezinárodní baptistický teologický seminář Evropské baptistické federace, o.p.s. - Praha	http://www.ibts.eu/
Západomoravská vysoká škola Třebíč, o.p.s.	http://www.zmvs.cz/
Academia Rerum Civilium - Vysoká škola politických a společenských věd, s.r.o. - Kolín	http://www.vspsv.cz/
Vysoká škola evropských a regionálních studií, o.p.s. - České Budějovice	http://vsers.cz/
Rašínova vysoká škola s.r.o. - Brno	http://www.ravys.cz/
Vysoká škola regionálního rozvoje, s.r.o. - Praha	http://www.vsrz.cz/
Filmová akademie Miroslava Ondříčka v Písku, o.p.s.	http://www.filmovka.cz/
Vysoká škola tělesné výchovy a sportu Palestra, s.r.o. - Praha	http://www.palestra.cz/
NEWTON College, a.s. - Brno	http://www.newtoncollege.cz/
Vysoká škola logistiky, o.p.s. - Přerov	http://www.vslg.cz/
Vysoká škola zdravotnická, o.p.s. - Praha	http://www.vszdrav.cz/cz/leve-menu/aktuality/
B.I.B.S., a.s. Brno International Business School	http://www.bibs.cz/
Soukromá vysoká škola ekonomická Znojmo, s.r.o.	http://www.svse.cz/
Moravská vysoká škola Olomouc, o.p.s.	http://www.mvso.cz/
Vysoká škola obchodní a hotelová, s.r.o. - Brno	http://www.hotkolabrno.cz/
CEVRO Institut, o.p.s. - Praha	http://www.vsci.cz/
Unicorn College s.r.o. - Praha	http://www.unicorncollege.cz/
Vysoká škola realitní - Institut Franka Dysona s.r.o.	http://www.fdyson.cz/

Vysoká škola sociálně-správní, Institut celoživotního vzdělávání Havířov, o.p.s.	http://www.vsss.cz/
AKCENT College, s.r.o. - Praha	http://www.akcentcollege.cz/cz/p/1/uvod.html
Archip, s.r.o.	http://www.archip.eu/en/news/events/
Vysoká škola aplikované psychologie, s.r.o.	http://www.vsaps.cz/

Zdroj: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/prehled-verejnych-soukromych-skolke-dni-14.3.2013>

3. Novinové články:

První novinový článek z Mladé fronty DNES

MF DNES: Ted' ještě vybrat správné školné

Začíná panovat politická shoda ohledně školného. Létají zde termíny jako „odložené školné“, „školné na dřevo“, „odložená splátka“ či „půjčka na školné“. Mezi nimi jsou však podstatné rozdíly. Politici by si jich měli být vědomi, protože jejich rozhodnutí bude mít dlouhodobý dopad na vysokoškolské vzdělávání dalších generací.

Už samotné administrování školného by nemělo být příliš komplikované a nákladné. Musí být totiž motivující nejen pro studenty, ale i pro vysoké školy. Školné nesmí znevýhodňovat sociálně slabší studenty, naopak jim má umožnit studium, které by si jinak nemohli dovolit. Současně nemůže být školné finanční zátěží pro stát.

Začněme odloženým školným. Zdá se to jednoduché: vystudoval jsi, tak z toho, co vyděláš, což je v průměru asi tak o 15 procent více, než vydělá středoškolák, zaplatíš, co ti vysoká škola dala. Jde v podstatě o daň z vyššího příjmu a v tomto smyslu může být odložené školné přijatelné pro levici. Z pohledu studenta však asi není příliš motivující. Během studia neplatíš nic, takže vztah zákazníka vůči vysoké škole asi nevznikne. Pro vysokou školu to povzbuzující také nebude. Při průměrné délce studia kolem sedmi let začne mít absolvent nadprůměrný plat tak za deset let. Je tedy těžké představit si rektora (funkční období 4-8 let), že bude činit nepopulární kroky, z nichž bude mít užitek až jeho nástupce. Tyto nedostatky by se daly částečně kompenzovat tím, že by stát vysoké škole zaplatil část školného (například polovinu) ještě během studia. Rozpočtové výdaje státu na vysoké školy by se tak zvýšily o několik miliard ročně a je otázka, co by na to řekl ministr financí.

Co však se studentem, který chce a může školné zaplatit rovnou každý rok a nechce být „zdaňován“ v pozdějších letech? V bílé knize terciárního vzdělávání se navrhuje sleva 30 procent. To by však znamenalo, že student z chudších poměrů zaplatí o polovinu více než student z bohaté rodiny a navíc to bude léta splácet. Grotesknní představa.

Druhou komplikací je nebezpečí, že se takovýto systém financování „rozkmitá“. Přísun peněz ze školného deset let poté, co nastala nějaká změna uvnitř vysoké školy, je vlastně systém s prodloužením ve zpětné vazbě. A jak ví každý student elektrotechnické průmyslovky, ten je notoricky nestabilní. Něčím podobným prošla v druhé polovině minulého století

Velká Británie. V té době sice ještě nezavedla školné, vláda však začala centrálně ovlivňovat počty doktorandů. Výsledkem byly střídající se nedostatky a přebytek PhD. absolventů.

Z žádané kvalifikace PhD. v biochemii se během několika let stal „průkaz k nezaměstnanosti“. Něco podobného by mohlo způsobit i odložené školné.

Přímé školné s odloženou splátkou je výhodnější

Přímé školné platí student přímo vysoké škole, pokud na ně nemá, tak si půjčí. Je normální půjčovat si na auta či jiné hmotné statky, tak proč ne na školné? Navíc vysoká škola dostane peníze, když na ní student studuje, a jsou plné předpoklady k motivaci oběma směry. Nesmí jít samozřejmě o něco jako hypotéka, za kterou ručí student a kterou musí splácet hned, ať na to má nebo nemá. Na rozdíl od odloženého školného jsou s takovýmto školným bohaté zkušenosti v Evropě i jinde. Společenský význam studia je vyjádřen tím, že stát garantuje placení půjčky a buď hromadně zařídí celý systém půjček za příznivou úrokovou mírou u některé banky, či sám financování a vybírání splátek organizuje. Další rozdíl od běžné hypotéky tkví v tom, že splátky nastanou až v době, kdy absolvent pobírá nadprůměrný plat. Pokud se mu nikdy nepodaří takového platu dosáhnout, nese zodpovědnost stát.

Dobrym prvním krokem je zavedení systému finanční pomoci nemajetným studentům. Tak tomu bylo například v Británii, která začátkem devadesátých let zavedla systém půjček pro studenty na základní životní náklady. Později se tento již zaběhlý a osvědčený systém půjček rozšířili na půjčku na školné.

Vysoké školy se ke školnému stavějí různě. Některé je vítají za podmínky, že se tím nesníží přísun peněz z veřejných prostředků. Jiné v něm vidí nebezpečí poklesu počtu uchazečů o studium. Technické a přírodovědné obory mají již dnes potíže s náborem schopných studentů a panuje obava, že školné situaci dále zhorší. To se však nestane, pokud u školného stanovíme pouze strop a necháme na škole, jak vysoké školné si pro své fakulty stanoví. Pak se může školné stát naopak motivačním faktorem, kdy obory s převísem poptávky mohou stanovit školné na horní hranici, zatímco obory, kterým se uchazečů nedostává, stanoví školné nižší nebo žádné. Tato výhoda však u odloženého školného neplatí.

Není možné „zdaňovat“ absolventa po skončení studia částkou, která se bude lišit podle fakulty, kde před lety studoval.

Jedno je jasné: pokud se nová vláda rozhodne pro školné, nemělo by být příliš komplikované a musí mu předcházet zavedení systému studentských půjček.

Druhý novinový článek z Hospodářských novin:

Školné vysoké školství nevyřeší

Školné je jedním z klasických nástrojů, jak dosáhnout určitého cíle. Dejme ovšem důraz na slova jedním z nástrojů, který musí být součástí komplexního systému. Sám o sobě toho totiž moc nesvede. Co by se mohlo na českých vysokých školách změnit po zavedení školného?

Kvalitu vysoké školy dělají dobří učitelé a dobří studenti. Vyučující se zavedením školného nezlepší. Studenti jako skupina ano, protože odpadne část těch, kteří si uměle prodlužují prázdniny. Tato »parta« nebude ale dle mého soudu příliš početná.

Pokud navíc školné bude odložené a s podmínkou minimální mzdy, bude to studenty tížit ještě méně. Kladu si proto zároveň otázku, k čemu tedy školné, když se z něj stane pouze další daň na výplatní pásce čerstvého absolventa.

Především bakalářští studenti jsou často pro vysoké školy chodící měšce peněz již dnes a budou i po zavedení školného. Budou to měšce pouze o něco těžší. Nic víc.

Studoval jsem ve Švédsku, kde žáci automaticky od státu dostávají peníze, aby si pokryli náklady během studia. Pokračoval jsem v Nizozemsku, kde je školné přibližně 20 tisíc korun za semestr. A byl jsem ve speciálním programu na univerzitě ve Spojených státech, kde mě dva měsíce stály čtvrt milionu korun. Ani v jednom případě si nemyslím, že školné ovlivňovalo kvalitu či dostupnost vzdělání. Z pohledu studentů to byl akceptovaný fakt tak, jako jsou motoristé smířeni s roční dálniční známkou.

Stejně tak si nemyslím, že by se měly změnit poměry mezi veřejnými a soukromými vysokými školami. Se školným nebo bez něj budou chtít ti nejlepší uchazeči o studium mezinárodního obchodu jít na Vysokou školu ekonomickou, zájemci o medicínu a práva na Univerzitu Karlovu, o techniku na ČVUT. Lidé studující při práci, studenti, kteří by výše jmenované nezvládli, a ti, kterým jde pouze o zkratku před jménem, půjdou na soukromé vysoké školy, kde jsou obecně nižší nároky.

Mám obavy, že diskuse o školném vede směrem, který jsem viděl už několikrát v případě základního a středního školství. Existující problém se snažíme rozlousknout tím, že jej zasypeme hromadou peněz. To však není řešení.

Debata o vysokých školách by měla být širší než o zavedení školného. Měla by být o tom, proč je české vysoké školství s mnohasetletou tradicí v mezinárodním srovnání na zadních příčkách. A co udělat proto, aby začalo stoupat a aby čeští absolventi byli žádanými zaměstnanci. Školné samotné nepomůže ani jednomu z těchto cílů.

Petr Hýl

zakladatel vzdělávací společnosti HYL

Třetí novinový článek z Lidových novin

Rektor Hampl: Školné je výhodné jen pro banky

Jde o přesun prostředků z univerzit k bankám za pomoci studentů. Tak školné definuje rektor Univerzity Karlovy Václav Hampl. Kritizuje celou reformu ministra školství Dobeše.

*** LN Myslíte si, že opravdu potřebujeme školné?**

Nemůžu nevnímat celosvětový trend růstu spolupodílu studentů na financování studia. Já, ale i Česká konference rektorů (Hampl je předsedou – pozn. red.), tvrdíme, že je to možno dělat za podmínky, že si tím nevytvoříme filtr, bariéry pro studenty, kteří jsou nadaní, a přitom by kvůli finančním otázkám nestudovali to, na co mají nadání.

*** LN Věcný záměr zákona o finanční pomoci studentům, který řeší systém půjček a stipendií, tyto bariéry neodstraňuje?**

Ten to neřeší, ten bariéry vytváří, nebo je pomůže vytvořit. Hlavní výhrada rektorů je, že je to způsob (zavedení školného), jakým stát vlastně pomůže bankám na úkor vysokých škol za finanční pomoci studentů. Je tam také napsáno, že zavedení školného nemá žádné další nároky na státní rozpočet, prostou logikou věci je ale jasné, že náklady, které to bude mít, a ono je bude mít, půjdou z kapitoly vysokých škol. Tím se finanční přínos školného pro vysoké školy výrazně zredukuje.

*** LN Odložené školné je podle vás problematické?**

Především, striktně vzato, nejde o odložené školné. Studenti mají rovnou platit školné a mohou si na to vzít za nějakých podmínek půjčku. Pokud je v programovém prohlášení vlády napsáno, že školné, potažmo půjčka, se má splácet až v situaci, kdy student dosáhne průměrného platu, a teď se navrhuje splácení, pokud bude mít dvojnásobek minimální mzdy. Tak to jsou dvě dramaticky odlišná čísla.

10.1.1 Václav Hampl

Prof. RNDr. Václav Hampl, DrSc. - od roku 2006 rektor Univerzity Karlovy. Studoval na Fakultě dětského lékařství a Přírodovědecké fakultě. V roce 2009 byl znovuzvolen rektorem pro funkční období 2010-2014.

*** LN Obáváte se toho, že to u nás dopadne stejně jako v Británii, kde školné skokově narůstá?**

Skokové několikanásobné nárůsty školného otrásají systémem, který by byl jinak pro Evropu vzorový. Nám to pomohlo, protože k nám přišlo hodně britských studentů. Dnes mezi sebou státy soutěží o nejlepší hlavy, a to kromě jiného také výší školného.

*** LN Chybí vám od ministerstva školství záruky, že když se zavede školné, že to nenahradí klesající výdaje na vysoké školství?**

Naopak, už se nám přímo říká, že veřejné peníze prostě budou klesat, tak aspoň přijdeme k nějakým penězům na školním. To vše se děje v situaci, kdy už teď jsme na chvostě civilizovaných zemí ve výši veřejných prostředků vynakládaných na vysoké školství.

*** LN Co říkáte na druhý věcný záměr zákona o vysokých školách?**

Líbí se mi kontraktové financování, kdy by stát uzavíral smlouvy s každou univerzitou. Stát řekne, co si od vysoké školy objednává, co chce, v jakém množství a kvalitě a kolik za to zaplatí, a to ne pouze na rok, ale třeba na tři či pět let.

*** LN Co v zákoně naopak chybí?**

Zákon se skoro vůbec nedotýká soukromých škol. Z mého pohledu je to přitom segment, který je jako celek slabší částí celého systému. Problematická je i změna akreditačního procesu. Takových věcí je celá řada, konference rektorů je shrnula do pěti hlavních okruhů.

*** LN Řeší se i to, jakým způsobem s reprezentací vysokých škol resort o návrzích jednal, což dělal minimálně. Třeba nástřel finanční pomoci viděli dříve koaliční partneři než vy.**

To, jak politická jednání opakovaně vrací do hry odborně odmítnutá omezení akademické autonomie, mi trochu připomíná doby mého mládí, kdy byly školy pod jednoznačnou politickou kontrolou. Po tom se snad někomu stýská. Ta snaha, ten pocit, že politici umí všechno a že vysoké školy budou řízeny lépe, když je budou řídit také.

*** LN Oba návrhy leží na vládě. Doufáte, že je koalice neschválí?**

Já jsem pevně přesvědčen, že to nejlepší, co by vláda měla udělat, je prostě to v této podobě neschválit a minimálně vrátit k důkladnému přepracování.

4. Schéma vzdělávacího systému v ČR (převzato z:

http://www.nvf.cz/publikace/pdf_publikace/euroguidance/cz/vzdelavaci_system_2006.pdf)

Schéma vzdělávacího systému České republiky

